

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра англійської мови та перекладу

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри англійської мови та перекладу,

«_____» _____ 20__ р.

Способи перекладу метафор в англomовному політичному дискурсі

Спеціальність: Філологія (германські мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська)

Освітня програма: Філологія (Англійська, німецька мови та літератури
(переклад включно))

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – Магістр філології за спеціалізацією «Германські
мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)»

Автор роботи Кірда Ірина

підпис

**Науковий керівник кандидат філологічних наук,
доцент Коваль Наталія Євгенівна**

підпис

Дрогобич, 2024

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

Зав. кафедрою:

Ю.О. Талалай.

(підпис)

(дата)

Завдання

на підготовку магістерської роботи

1. Тема: Способи перекладу метафор в англомовному політичному дискурсі
2. Керівник: Коваль Наталія Євгенівна
3. Студент: Кірда Ірина
4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі
 - ❖ розглянути підходи до тлумачення поняття «метафора» та її класифікації;
 - ❖ з'ясувати природу та механізми метафоричного процесу;
 - ❖ розкрити поняття «політичного дискурсу» та визначити його основні функції;
 - ❖ дослідити мовні засоби впливу у політичному дискурсі, зокрема роль у ньому метафори;
 - ❖ проаналізувати лінгвокультурні особливості, основні прийоми та трансформації при перекладі англійських метафор у політичному дискурсі.

Список рекомендованої літератури

1. Бутова І.С. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. С. 232 – 238.
 2. Доній Т. Метафоризація політичного тексту: виклики для перекладача та методи вирішення проблеми. Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 70, том 1, 2023. С. 211-216..
 3. Літературознавчий словник-довідник . – 2-ге вид., випр., допов. – Київ: Академія, 2007. 751 с.4. Чернишенко І. А. Ціннісні концепти "БАГАТСТВО" та "БІДНІСТЬ" у фразеологічних картинах світу англійської та української мов / І. А. Чернишенко // Мова і культура. (Науковий журнал). – К.: Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2008.
 4. Овсієнко А. С. Метафора в сучасному мовознавстві: тлумачення та класифікація // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2018. Вип. 32(3). С. 105-110.
 5. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. К.: Генеза, 1997. 792 с.
 6. Єфімов Л. П. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз: навчально-методичний посібник. Вінниця : Нова книга, 2004. 240 с.
 7. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики / уклад.: А. П. Мартинюк. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.
 8. Metaphors in American Politics Your guide to political metaphors used in American media – Andrew J. Gallagher, Ph.D. <http://www.politicalmetaphors.com/>
5. Етапи підготовки роботи

№	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1.	Вивчення та аналіз літератури з теми	жовтень - листопад 2023	листопад - грудень 2023
2.	Формування основної частини дослідження	січень - червень 2024	квітень - травень 2024
3.	Узагальнення результатів дослідження	вересень - жовтень 2024	жовтень - листопад 2024
4.	Оформлення магістерської роботи	листопад 2024	листопад - грудень 2024

1. Дата видачі завдання _____
2. Термін подачі роботи керівнику _____
3. З вимогами до виконання кваліфікаційної роботи і завданням ознайомлений (а) _____

(підпис студента)

4. Керівник _____

(підпис)

Захист магістерської роботи

(тема роботи)

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

Дата

Голова ЕК _____

підпис

прізвище, ім'я

Секретар ЕК _____

підпис

прізвище, ім'я

Анотація

Магістерську роботу присвячено аналізу функціонування метафор у текстах політичного дискурсу та способам перекладу метафоричних виразів з мови оригіналу (англійської) на цільову мову (українську). У ході роботи розглянуто підходи до тлумачення поняття «метафора» та її класифікації, з'ясовано природу та механізми метафоричного процесу, розкрито поняття «політичного дискурсу» та визначено його основні функції. У дослідженні проаналізовано лінгвокультурні особливості, основні прийоми (калькування, заміна, описовий переклад, уточнення, опущення тощо) та трансформації (метафоризація, реметафоризація, деметафоризація, вилучення) при перекладі англійських метафор у текстах політичного дискурсу. З'ясовано, що найбільш оптимальним варіантом при перекладі метафори у політичних текстах є метафоризація (вибір правильного еквіваленту), яка найточніше передає сенс реалії, вкладеної у політичну промову.

Ключові слова: метафора, метафоричний процес, метафоризація, політичний дискурс, перекладацькі трансформації.

Abstract

The master's thesis is devoted to the analysis of the functioning of metaphors in the texts of political discourse and ways of translating metaphorical expressions from the original language (English) to the target language (Ukrainian). In the course of the work, approaches to the interpretation of the concept of "metaphor" and its classification were considered, the nature and mechanisms of the metaphorical process were clarified, the concept of "political discourse" was revealed and its main functions were determined. The study analyzed linguistic and cultural features, main techniques (tracing, substitution, descriptive translation, clarification, omission, etc.) and transformations (metaphorization, remetaphorization, demetaphorization, extraction) when translating English metaphors in political discourse texts. It was found that the most optimal option when translating a metaphor in political texts is

metaphorization (choosing the correct equivalent), which most accurately conveys the meaning of the reality embedded in a political speech.

Key words: metaphor, metaphorical process, metaphorization, political discourse, translation transformations.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МЕТАФОРА У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	10
1.1. Поняття метафори у сучасному мовознавстві.....	10
1.2. Типи та класифікація метафор.....	
1.3. Природа і механізми метафоричного процесу.....	
РОЗДІЛ 2. ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОЇ МЕТАФОРИ В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	
2.1. Поняття та функції політичного дискурсу.....	
2.2. Мовні засоби впливу у політичному дискурсі.....	32 37
2.3. Функціональне значення метафори у політичному дискурсі.....	
РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОР В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ.....	33
3.1. Лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу.....	33
3.2. Основні прийоми та трансформації при перекладі англійських метафор у політичному дискурсі.....	49
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	68
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	77

ВСТУП

Як відомо, політика, завдяки своїй комунікативній природі, перебуває у тісному зв'язку з мовленнєвими категоріями. З метою втілення різноманітних стратегій для впливу на суспільство політики використовують різні маніпулятивні тактики, художні засоби, зокрема і метафори. Політичні метафори щоразу частіше притягують увагу фахівців, які намагаються зрозуміти, чому і як утворюються ці метафори, як вони відображають психологію соціуму, політичні процеси у суспільстві, індивідуальні якості їх учасників. Для мови політичного дискурсу використання метафори є часто зручним способом «висловити багато, сказавши мало». Метафора є засобом впливу на настрій у суспільстві, вона представляє суспільству нові ідеї, викликаючи одночасно зацікавлення до своїх виразів. Вивчивши метафоричний репертуар політика, можна легше і краще проаналізувати його справжнє ставлення до певної проблематики.

У сучасній лінгвістичній науці дослідження, які скеровані на подолання мовленнєвих бар'єрів у політичному дискурсі, мають першочергове значення. Лінгвісти проводять цілеспрямовану діяльність з метою отримання еквівалентності та адекватності перекладу метафоричної конструкції у текстах політичного дискурсу, з метою знаходження правильної міжмовної відповідності політичної метафори, з метою коректного розуміння понять/реалій певного народу фахівцями міжнародного рівня.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що використання метафори у текстах політичного дискурсу є важливим і широкозастосованим методом акцентування, вираження певних поглядів і реалій, яким користуються багато політиків. А переклад метафоричних конструкцій з мови оригіналу у цільову мову вимагає від перекладача повного розуміння всіх аспектів роботи з цими художніми засобами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній лінгвістиці спостерігаємо посилений інтерес фахівців до політичного дискурсу, до вживання в ньому метафор, з допомогою яких політики виражають свої погляди, описують життя соціуму та політичний стан у країні. Вивченню

метафори присвятили і продовжують присвячувати свої дослідження українські та зарубіжні науковці. Серед вітчизняних слід згадати Г.М. Яворську, Л.П. Нагорну, Л.Л. Славову, Л.О. Пустовіт, В.О. Самохіну, Н.Є. Коваль, А.О. Парахневич, М.В. Слободян, С.В. Скрильника, , Л.В. Одинецьку, Т.А. Пастернак, а також молодих науковців Т. Доній, А. Овсієнко, Х. Михайліченко, А. Васильєву, В. Ткач та ін. Зарубіжні лінгвісти Д. Девідсон, Дж. Лакофф, А. Маслофф, Л. Гатчон, П. Льюїс, Р. Вордак, К. Хаккер, М. Елдман, О. Шейгал, Д. Грейбер Б. Тошович досліджують політичний дискурс та місце в ньому метафоричних конструкцій.

Об'єктом нашого дослідження є метафори в англомовних текстах політичного дискурсу. **Предметом** дослідження є особливості, основні прийоми та трансформації при перекладі англомовних політичних метафор.

Мета дослідження полягає в аналізі функціонування метафори у текстах політичного дискурсу та способах перекладу метафоричних виразів з мови оригіналу (англійської, у нашому випадку) на цільову мову (українську). Для досягнення цієї мети нами вирішені наступні **завдання**:

- розглянути підходи до тлумачення поняття «метафора» та її класифікації;
- з'ясувати природу та механізми метафоричного процесу;
- розкрити поняття «політичного дискурсу» та визначити його основні функції;
- дослідити мовні засоби впливу у політичному дискурсі, зокрема роль у ньому метафори;
- проаналізувати лінгвокультурні особливості, основні прийоми та трансформації при перекладі англійських метафор у політичному дискурсі.

Для реалізації визначеної мети та завдань ми обрали такі **методи дослідження**: описовий – для характеристики понять «метафора», «політичний дискурс», висвітлення видів та класифікацій; зіставний метод – для порівняння спільностей та відмінностей у двох мовах; методи аналізу, зокрема компонентного, контекстного, та синтезу – для вивчення й усвідомлення змісту політичної метафори в англомовному політичному тексті та перекладу її на

українську мову; метод індукції – для підведення підсумків нашого дослідження.

Теоретичне значення дослідження можемо визначити як внесок у подальше вивчення питань англomовного політичного дискурсу; в аналіз особливостей перекладу метафор, як можливість використання отриманих результатів для подальшого аналізу текстів політичного дискурсу або політичних промов.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані викладачами та студентами для вивчення таких дисциплін як «Практичний курс (перекладу) англійської мови», «Порівняльна граматики», «Практика письмового та усного перекладу», «Стилістика» та подібних.

Фактологічний матеріал дослідження склали промови таких політиків як Бориса Джонсона, Вільяма Клінтона, Дональда Трампа, Барака Обами, Джорджа Буша, Джона Маккейна, Джо Байдена.

Апробація. Результати, які ми отримали у ході дослідження, були апробованими на Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні процеси в мові та літературі: виклики часу/ Innovative Processes in Language and Literature: Challenges of Times» і використані для написання статті «Роль метафори у політичному дискурсі/ The role of metaphor in political discourse», яка була опублікована у збірнику матеріалів згаданої вище конференції «Innovative Processes in Language and Literature: Challenges of Times (April 29, 2024, Drohobych-Ottava-Mariupol(Kyiv)-Odesa)(171 p.). Karlsruhe: ScientificWorld-NetAkhatAV [in Ukrainian].

Структура роботи. Магістерська робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаної літератури та джерела ілюстративного матеріалу. Основний текст дослідження викладений на 78 сторінках. Список використаної літератури включає 63 позиції; джерел ілюстративного матеріалу налічується

РОЗДІЛ 1 . МЕТАФОРА У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Поняття метафори у сучасному мовознавстві

На сучасному етапі розвитку лінгвістики немале зацікавлення викликає питання вивчення поняття метафори, її класифікація та функціонування у різних мовних стилях. Метафора розглядається як важлива концепція, що допомагає розуміти та описувати способи сприйняття, мислення та вираження. Основна ідея полягає в тому, що метафора не просто «орнаментує» мову, але і відображає способи нашого мислення.

Історичний досвід показує, що саме ораторське мистецтво є тим детермінантом впливу на народи за допомогою слова. Лише вибрані могли настільки вправно підбирати слова, щоб їх відчули у своїх серцях сотні [18, с.77].

Тлумачення метафори

Класичне тлумачення

Воно походить від античних філософів і розглядає метафору як риторичний засіб, у якому слово чи вислів застосовуються у переносному значенні.

Когнітивне тлумачення

Більш сучасне розуміння метафори базується на когнітивній лінгвістиці. Воно стверджує, що метафора не тільки використовується у мові, але й відображається в мисленні. Це не лише стилістичний прийом, але й спосіб уявлення світу.

Класичне тлумачення метафори, що виникло в античні часи, було пов'язане з літературою та риторикою. Воно визначало метафору як риторичний прийом, коли слова використовуються у переносному значенні для порівняння різних об'єктів чи концепцій. У класичному розумінні метафора це фігура мови, яка робить порівняння між двома різними об'єктами чи концепціями, використовуючи слова або вирази, що в оригіналі належать до іншого контексту.

Цей підхід акцентує здатність метафори розширювати розуміння або уявлення про щось, переносячи аспекти одного об'єкту чи явища на інший. Він часто використовується в літературі, де метафора допомагає передати глибинне розуміння та емоційне відношення до предметів, описуючи їх у несподіваний чи образний спосіб.

Класичне тлумачення метафори включає в себе ідею порівняння або перенесення характеристик одного об'єкта на інший, створюючи новий спосіб сприйняття чи розуміння предмету, який описується метафорою.

Розглядаючи класичне тлумачення метафори, не можна не згадати основоположників цього поняття: Цицерона, Арістотеля, Квінтіліана. Так Марк Туллій Цицерон, один з найвидатніших римських політиків, філософів, адвокатів і письменників періоду Римської республіки, зазначав: «Немає тропи більш блискучого, що надає мові найбільшій кількості яскравих образів, ніж метафора» [37, с.1]. А старогрецький філософ Арістотель у своєму трактаті «Поетика» надає таке тлумачення: «Метафора – це перенесення слова зі зміною значення з роду на вид або з виду на вид, або з виду в рід, або за аналогією» [1, С.25]. Він розглядав метафору як форму перенесення значення від одного предмета до іншого для створення аналогії. У своїх трактатах про поезію і риторику Арістотель відзначав важливість метафори як засобу надання тексту чіткості та виразності. Ще один відомий оратор, педагог та письменник Давнього Риму Марк Фабій Квінтіліан роздумує над поняттям метафори у своєму трактаті «Інститути ораторії». Він вважає, що метафора є важливим риторичним засобом, який оратори використовують для перенесення значення слів і символів. Квінтіліан розглядає метафору як засіб утворення образів, розширення можливостей виразності мови, а також сприяння ефективному сприйняттю аудиторією.

Когнітивне тлумачення метафори спрямоване на розуміння метафор як способу мислення та сприйняття світу. Основна ідея полягає в тому, що метафори не просто вживаються для увічнення мови, вони також формують наше мислення та сприйняття. Основні принципи цього підходу включають:

1. Перенесення значення: Метафори використовуються для передачі значення одного слова або поняття на інше, створюючи аналогію між ними. Наприклад, у вислові "ми знаходимося на хвилі" слово "хвиля" переносить своє первинне значення на наш стан або ситуацію.

2. Сприйняття та мислення: Метафори не лише мовні конструкції, але й відображають наше сприйняття реальності. Вони допомагають нам утворювати уявлення про складні концепції через звичні або більш зрозумілі образи.

3. Утворення концепцій: Метафори впливають на те, як ми утворюємо концепції та розуміємо складні або абстрактні поняття. Вони можуть розширювати наші можливості виразності мови та сприяти ефективному сприйняттю інформації.

Цей підхід підкреслює важливість метафор як не просто лінгвістичних конструкцій, але як способу відображення, мислення та сприйняття світу.

Розуміння метафори деякими мовознавцями, лінгвістами, дослідниками подане у наступній таблиці:

Дж. Віко	«Метафора є найнеобхіднішим і найуживанішим тропом і за своєю природою становить маленький міф» [19, с. 52]
Е. Кассіер	«Було б неможливо засвоїти зовнішній світ, пізнати і зрозуміти його, досягнути та назвати його реалії без цієї базової метафори, тієї універсальної міфології, цього вдмухування нашого власного духу в хаос предметів і створювати його за нашим образом і подобою» [30, с.106]
Ш. Балі	«Метафора – це не що інше, як порівняння, у якому розум під впливом тенденції зближує абстрактне поняття й конкретний предмет, поєднує їх в одному слові» [51, с. 187]
Д. Девідсон	«Метафора це мовна фігура, яка належить до певної речі, відображаючи в собі іншу для риторичного ефекту. За її допомогою забезпечується визначеність двох схожих ідей» [55, с.111]
М. Редді	«Метафора лежить у самій мові, у повсякденному мовленні, а не лише у поезії чи прозі. Він також стверджує, що мовець поміщає ідеї у слова та надсилає їх слухачеві, який витягує

ідеї зі слів» [68, с.285]

Дж. Лакофф «Метафора не обмежується єдиною сферою мови, тобто та М. сферою слів, оскільки самі процеси мислення людини Джонсон метафоричні. Метафори як мовні висловлювання стають можливими саме тому, що метафора займає важливе місце у понятійній системі людини» [64, С.3]

Л.В. Чернець Метафоричність є характерною властивістю первісного мислення, коли людина ще не відокремлювала себе від природи, переносила на неї власні дії і переживання [30, С.105]

Х. Ортега-і-Гассет Метафора є необхідним знаряддям мислення, формою наукової думки; метафора «продовжує руку» інтелекту, її роль у логіці може бути уподібнена до вудочки чи гвинтівки [30, С.106]

В Академічному тлумачному словнику української мови можемо знайти таке визначення терміну “метафора” : «Художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості або порівняння, а також слово або вираз, ужиті в такий спосіб» [40, Т.4, С. 687.]. Цей художній засіб розвивається на основі взаємозв'язаних ідей, які відображають людське розуміння. А літературознавчий словник-довідник пропонує наступне трактування : «Метафора – троп поетичного мовлення. В метафорі певні слова та словосполучення розкривають сутність одних явищ та предметів через інші за схожістю чи контрастністю. Вона не може бути скороченим порівнянням, тому посідає синтаксичне місце, призначене для предиката» [28, С.444].

У декого можуть виникнути труднощі при розрізненні «порівняння» і «метафори». Погляд на їх латинське та грецьке коріння пропонує простий спосіб розрізнити ці дві тісно пов'язані мовні одиниці. «Порівняння» походить від латинського слова «*similis*» (що означає «подібний, схожий»). Це відображає суть порівняння, яке часто включає слова «як» або «ніби». «Метафора», у свою чергу, походить від грецького «*metapherein*», що означає "переносити". Це доречно, оскільки метафора замінює одне поняття на інше, не використовуючи прямого порівняння. Наприклад, «моє кохання, як червона троянда» – це порівняння, а «любов – це троянда» – це метафора. Отже, основна відмінність

полягає у прямому порівнянні двох об'єктів у випадку порівняння, тоді як у метафорі один об'єкт використовується для опису або розуміння іншого без прямого порівняння.

Існує ще таке поняття як «змішана метафора» – це зв'язок двох або більше елементів, які логічно не поєднуються разом. Це трапляється, коли автор або оратор не враховує буквальне значення слів або хибність використаного порівняння. Змішана метафора – це часто дві метафори, неохайно змішані разом, наприклад, «м'яч на полі громадської думки»; тут «м'яч на вашому полі» приєднується до «суд громадської думки». Таке поєднання може створювати комічний ефект або виглядати нелогічно.

Багато критиків розглядають створення метафор як систему мислення, яка передує або обходить логіку. Метафора є основною мовою поезії, хоча вона поширена на всіх рівнях і в усіх видах мови.

За останні два десятиліття когнітивний погляд на метафору зазнав радикальних змін. Традиційно метафори розглядалися як рідкісні в порівнянні з буквальною мовою, і переважно приписували функцію прикрашання мови. Сучасні дослідження свідчать про протилежне. Замість того, щоб обмежуватися поетичним використанням, метафора поширена в повсякденному спілкуванні.

Отже, визначення метафори різняться в залежності від епохи його створення та мовної школи, до якої відноситься науковець чи мислитель. Усі розглянуті визначення поєднують у собі думку, що метафора – це перенесення, яке полягає у перенесенні ознак одного предмета чи явища на інший на основі їхньої схожості.

Оскільки погляди на тлумачення терміну "метафора" різняться відповідно до лінгвіста чи спеціалізації дослідження, то й класифікацій цього художнього засобу запропоновано немало. Наприклад, з точки зору структури, метафори поділяють на прості, які включають загальний образ однієї чи кількох ознак, і розгорнуті, що складаються з декількох слів, створюючи єдиний образ. З урахуванням морфологічної структури виділяють дієслівні метафори (активні характеристики предмета чи явища), прикметникові (пасивні характеристики) та іменникові (емоційно-оцінюючі).

1.2. Типи та класифікація метафор

Метафори, які стали широко вживаними у певний літературний період, зазвичай розглядаються як *традиційні*. Вони настільки поширені у мовленні, що з часом виглядають як кліше, створюючи враження поетичної мови: «early bird» – «рання пташка», «heart of gold» – «золоте серце», «weight on the shoulder» – «тягар на плечах», «time is money» – «час – гроші» [41, с.138].

За семантичним значенням метафори можна поділити на [44, с.15]:

номінативні	ґрунтуються на переосмисленні значень загальновідомих слів: the leg of the table – ніжка столу
образні	сформовані шляхом розвитку автором фігуральних значень слова: тепла атмосфера – warm atmosphere, час летить – time flies;
когнітивні (предикативні)	надає об'єкту ознаки з іншого класу предметів: гострий конфлікт – acute conflict
генералізуючі (як кінцевий результат когнітивної)	джерелом яких слугує логічна полісемія: тверда сила волі – тверда підлога, solid willpower – solid ground

Українське мовознавство класифікує метафори за такими категоріями подібності [30, с.108-109]:

за розміщенням у просторі	• хвіст комети, голова колони, крило будинку
за формою	• голова капусти, кільце ковбаси, гірський хребет
за розміром та кількістю	• краплина розуміння, море щастя

за кольором	• золоте волосся, лисисчки (гриби), шоколадна шкіра
за звучанням	• Дніпро стогне, шепочуть тополі, буря реве
за функцією	• дощ іде, час біжить, перо (ручки)
за ступенем цінності	• цвіт нації, золоті руки
за міцністю	• сталеві нерви, дуб (про людину), залізна воля
за враженням, яке створює предмет	• крижаний погляд, тепла зустріч, світла душа

А мовознавці Лакофф і Джонсон виділили три основні типи метафор [41, с.138]:

Структурні метафори (structural metaphors)	Орієнтаційні метафори (orientational metaphors)	Онтологічні метафори (ontological metaphors)
випадки, коли одне поняття структурно упорядковується в термінах іншого (<i>democracy would flourish; a needless war of choice; wave of invading forces</i>)	тип метафоричного вираження, коли немає структурного упорядкування в термінах іншого, але є організація цілої системи, понять за зразком якоїсь іншої системи (<i>they can't fade</i>	ототожнення людського досвіду із матеріальними об'єктами чи речовинами (<i>I get a lot of satisfaction out of washing windows</i>)

*away into obscurity; this
pushes our veterans;
military men and women
have been thrown
around).*

При поділі метафор за функціонуванням базовою можна вважати таку класифікацію [41, с.139]:

- 1) різка метафора – з'єднує слова, що мають відмінні концепції, використовуючи контраст як основу – (серце каменем сталося);
- 2) стерта метафора – стала настільки популярною, що втратила свій метафоричний характер – тепер це загальновідомі вирази, які вже не викликають асоціації з конкретними об'єктами – (вушко голки, комп'ютерна мережа, ніжка стола);
- 3) метафора-формула – подібна до стертої метафори, але неможливо використовувати її в прямому сенсі – (життя – це боротьба);
- 4) композиційна (сюжетна) метафора викликає особливий інтерес через здатність розповсюджуватись на всю книгу. Це означає, що художній твір будується на заміні однієї ідеї чи повідомлення іншим за допомогою метафор. Це можна побачити у романі «Улісс» Дж. Джойса.;
- 5) реалізована метафора передбачає буквальне тлумачення значень окремих слів у метафорі, зосередження на їх прямому значенні – (засохла душа).

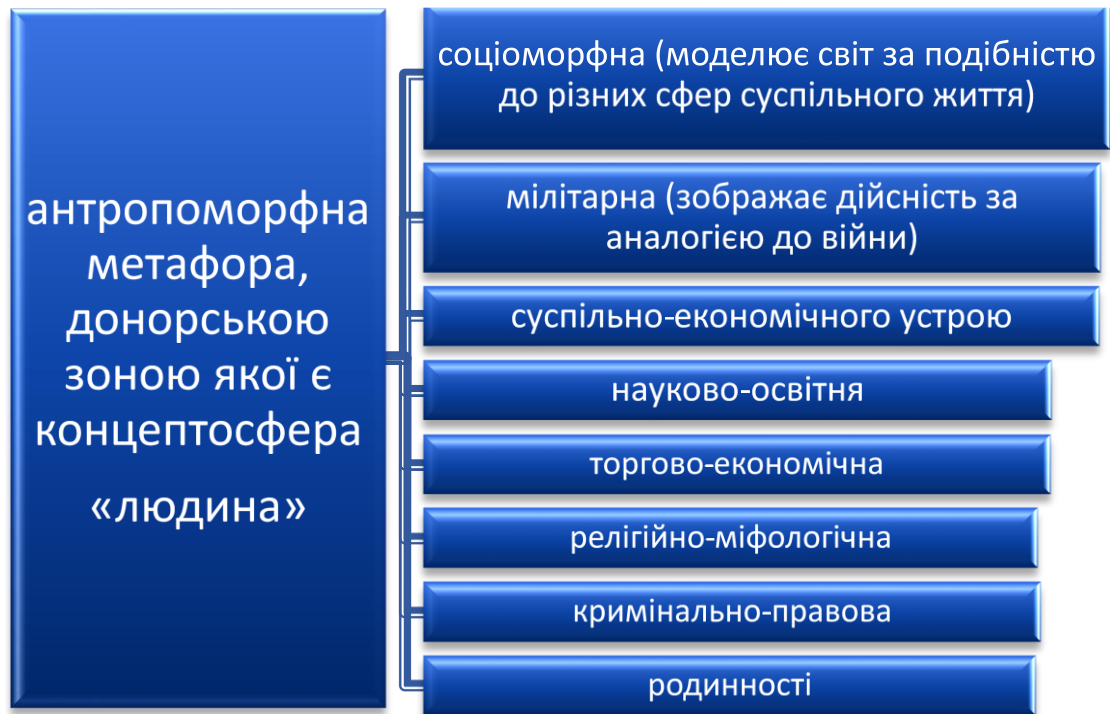
Суспільно-політичні події у країні досить часто змінюються, тому для того, щоб їх охарактеризувати використовуються метафори. Кожен процес у сфері суспільно-політичного життя супроводжується створенням та використанням нових метафор. У своїх публікаціях журналісти та публіцисти намагаються уявно передати образи політиків і політичних ситуацій, використовуючи різноманітні образні засоби. Тому можна виділити такі найпоширеніші концептуальні метафори (приклади взяті з журналу «Україна» за 2002-2015 роки) [30, с.108]:

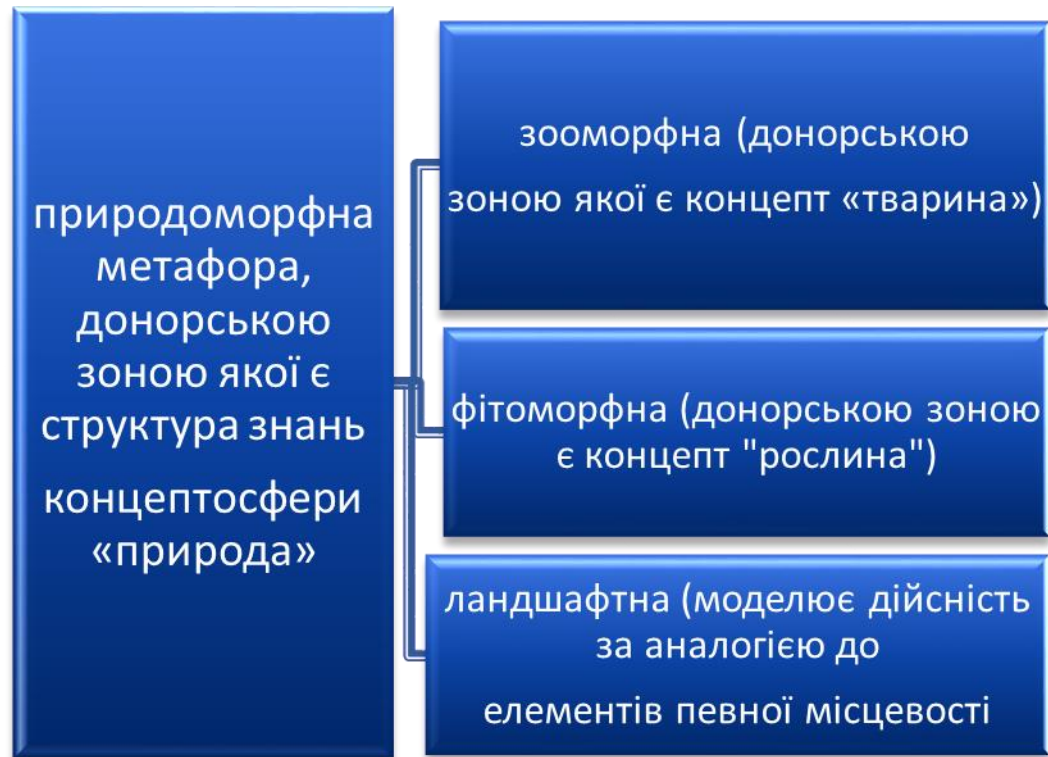
- ПОЛІТИКА – ТЕАТР («Надто тому, що ця політика час від часу нагадує театр Абсурду»)
- ПОЛІТИКИ – АКТОРИ – «І нічого дивуватися, адже у роки “класичного” комізму роль уряду в системі органів державної влади остаточно звели до ролі старозавітного цапа-відбувайла, якого первосвященик обов’язково має приносити у жертву за гріхи»)
- ПОЛІТИКА – СПОРТ «Осінній політичний марафон в українському політикумі розпочався з утілення в життя літніх політичних заготовок учасниками забігу»
- ПОЛІТИКИ – СПОРТСМЕНИ – «Гра атлетів-політиків на грані можливого в народу все ще викликає довіру»
- ПОЛІТИКА – ГРА «Дисциплінований і слухняний, радий без пам’яті, що опинився біля самого президента, він і помислити не міг про якісь амбіції та будь-яку власну політичну гру»
- ПОЛІТИКА – СТИХІЙНЕ ЛИХО – «Президентські вибори, які насуваються на країну з невідворотністю цунамі, – це стихійне лихо, яке треба пережити»
- ПОЛІТИКИ – ЛІКАРІ «...він узяв на себе невдячну роль реаніматора політичних трупів та вирощувача політичних трутнів»
- ПОЛІТИКА – КАЗКА «Кожна влада в кожній країні займається міфотворчістю та наймає казкарів, які ті міфи створюють та розповсюджують»
- ПОЛІТИКИ – («...коли політики займаються розподілом парламентських портфелів, тоді журналістам

ТВАРИНИ

залишається лише спостерігати з ложі преси за підкилимними бійками парламентських бульдогів»

Мова засобів масової інформації використовує концептуальну метафору для емоційного вираження та підсилення політичних ідей та поглядів. Цей спосіб використання метафори відображає специфіку мови у ЗМІ, оскільки їхня основна мета – впливати на аудиторію та формувати думки. У мові засобів масової комунікації можна відзначити різні види метафор[31, с.45-46]:

соціоморфна, у якій світ репрезентується як модель соціальних відношень в суспільстві, як людська соціальна діяльність

1.3. Природа і механізми метафоричного процесу

У різні епохи розвитку літературної мови спостерігаються певні тенденції у створенні метафор та у використанні різних асоціативних зв'язків. Вибір синтаксичних типів, морфологічна будова слів, які утворюють метафори, також мають свою специфіку та продуктивність.

Метафора, разом з іншими образними прийомами, сприяє виявленню різниці між функціональними та особистими стилями мовлення. Багато разів саме за допомогою метафори стиль автора стає унікальним та оригінальним [37, С.1].

Сьогодні метафора зустрічається в різноманітних текстах різного жанру, стилю та спрямування. Вона найчастіше використовується в публіцистичному стилі, художньому стилі та у спілкуванні на побутовому рівні. Тим не менш, вона також присутня у наукових і офіційно-ділових текстах, хоча це відбувається у меншому обсязі, і вимагає своєї специфіки та адаптації для взаєморозуміння з аудиторією.

Одним з ключових способів розширення значень слів та покращення їхньої функціональності полягає у їх використанні в переносному або невідомому контексті за допомогою метафор, інакше кажучи – метафоризації мови. Цей процес робить можливим різноманітні інтерпретації відомих слів. Навіть при тому, що багато мовознавців та лінгвістів досліджували механізми метафоризації, це питання залишається складним, оскільки воно пов'язане з процесами людського мислення. Походження метафоричного значення залишається одним із найважливіших питань у дослідженнях сучасної лінгвістики. Метафоризація – це не просто заміна одного слова іншим; вона створює новий контекст, який виникає завдяки впливу багатьох когнітивних процесів [24, С.1].

Метафора використовує окремі складові мови, такі як іменники, дієслова, прикметники, прислівники і т.д. Метафоричні висловлення базуються на несподіваному поєднанні асоціативних зв'язків між поняттями. Слова часом набувають метафоричного значення, а потім знову можуть його втратити. Цей процес відображає специфіку людського мислення, яке, за словами О.О.

Потебні, постійно перетворюється від поетичного до прозаїчного і навпаки, демонструючи постійну динаміку [37, С.1].

Рокриваючи зв'язки між прямими та переносними значеннями слів Потебня переконує, що будь-яке слово народжується завдяки образу, а тоді перетворюється у слово-поняття [36, С.255].

Спеціальна роль у висловлюваннях за допомогою метафори належить дієслову. Це слово додає енергії метафорам, надаючи всім образам рухливості й активності. Дієслово за своєю природою здатне створювати такий виразний вплив слів у метафорі, який найсильніше впливає на емоції. Це не випадково, що застосування метафор до дієслів особливо помітне у ліричній поезії. Кожен поет метафоризує дієслова по-своєму, надаючи їм унікальний виразний відтінок.

У контрасті до дієслів, прикметники у метафорі не активізують розповідь, а, навпаки, сповільнюють її, якби створюючи атмосферу роздумів або концентрації на конкретному явищі.

Метафоричні, переносні ознаки можуть проявлятися й у словосполученнях з іменниками. У таких випадках один із іменників має пряме значення, стаючи основою, до якої прирівнюють або додають переносні ознаки, що належать іншому іменнику [37, С.2].

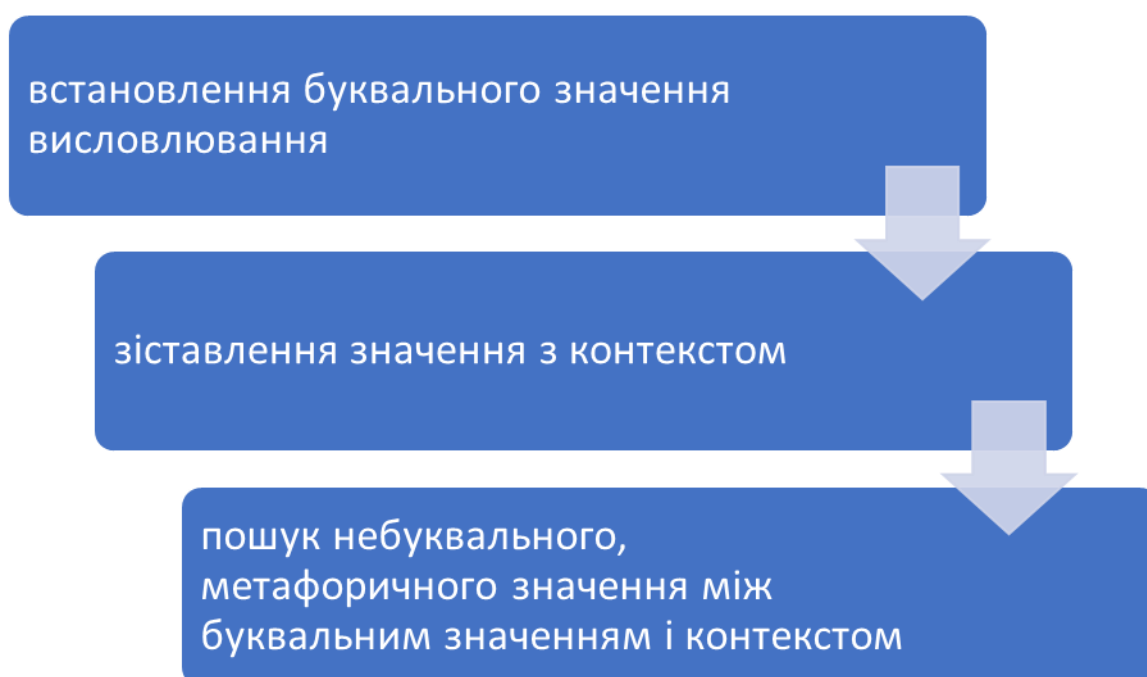
На відміну від художнього у публіцистичному тексті значно частіше використовують точні й доступні слова, що обмежує використання метафор. Тут віддається перевага чіткості висловлення й точності мови. Таким чином, засоби вираження метафоричних образів у публіцистичному стилі є простішими, ніж у художніх стилях. Одним із характерних рис публіцистики є застосування метафор у термінах суспільно-політичної лексики та лексики різних сфер людської діяльності.

У своїх дослідженнях українська вчена О.М. Тищенко визначає процес метафоризації таким чином [43, С.7]:

I. Мовець розпізнає та усвідомлює предмет про який йде мова,	II. Мовець безпосередньо не бачить явище чи предмет, проте в її
--	---

що вже має своє словесне позначення, оцінює його, порівнює з іншими елементами та дає нове формулювання	свідомості виникає його образ, який вже позначений певним словом, що допомагає надати нове формулювання
--	--

Інтерпретація (тлумачення) метафор – це складний семантичний процес, що включає наступні етапи:

Основою метафоризації є пізнавальні процеси, які є характерними для певної мовної спільноти. Існують два основних напрямки метафоризації [44, с.22]:

- внутрішньомовна метафоризація, яка відбувається через розширення семантики в межах самої мови за допомогою порівнянь в рамках цієї мови;
- міжмовна метафоризація, що полягає у розширенні значень слів через використання додаткових конотацій з іншої мови.

Лінгвіст В.Г. Гак вважає, що механізм метафоризації ґрунтується на неоднозначних твердженнях, які є частиною словникового запасу мовця. Різні поняття можуть бути перегруповані з новими характеристиками, що дозволяє використовувати назву одного поняття для опису іншого [44, с.22].

Джордж Лакофф і Марк Джонсон, як прихильники когнітивної теорії метафори, в своїх дослідженнях механізмів метафоризації дійшли висновку, що метафора не лише порівнює два різних поняття, але також розширює чи переосмислює наше розуміння про них [23, с.41]. Вони вважають метафору не лише лінгвістичним конструктором, а й ключовим механізмом утворення наших концепцій та розуміння світу.

Метафоричний процес базується не лише на свідомості чи підсвідомості людини, але й на її рефлексивних здібностях та накопичених знаннях. Оскільки людина є центром сприйняття і розуміння, принцип антропоцентризму є фундаментом для процесів метафоризації. Усвідомлення метафори, оскільки основні її процеси відображаються в людській свідомості, в певній мірі передбачає розуміння того, як вона утворюється. Метафора спрямована на виклик асоціацій та утворення уявлень, створюючи світ художнього мислення. Одним із результатів метафори є виділення особливостей основного предмету. Така здатність до метафоричного мислення є властивою саме *homo sapiens* [49, с.35].

Метафорична природа мови не обмежується в часі, а скоріш розширюється разом з розвитком мовлення. Хоча деякі початкові метафоричні значення можуть втрачати свою специфічність, це не означає загального вимирання метафор у мові. Нові метафори постійно виникають, збагачуючи її семантику. Цей механізм збагачення вкрай різноманітний та в багатьох випадках підкоряється суб'єктивному баченню творця. В цілому, метафоризація може бути розглянута як спосіб взаємодії сутностей та процесів, що створює нові уявлення про оточуючий світ.

Слід розрізнити поняття «мовленнєвої метафори» та «мовної метафори». Ці два поняття мають суттєві відмінності у своїй сутності та застосуванні.

Мовленнєва метафора відноситься до виразності мовлення та конкретних способів використання слів, щоб утворювати образи в слухачів або читачів. Це може бути різноманітність образних засобів, які використовуються для емоційного або психологічного впливу.

Мовна метафора, з іншого боку, відноситься до специфічних мовних конструкцій, де слова втрачають своє пряме значення і використовуються для позначення чогось іншого. Це може бути утворення нових слів, фраз або виразів, які надають словам нове, переносне значення.

Отже, мовленнєва метафора більше пов'язана з виразністю та способом комунікації, тоді як мовна метафора описує самі мовні засоби, які використовуються для передачі переносного значення.

Метафори використовуються у різних сферах ділового спілкування: в законах, статутах, військових та інших наказах, постановах, вимогах та правилах поведінки і безпеки, інструкціях та медичних рекомендаціях, експертних висновках, програмах та планах, присягах та анкетах тощо. Одним словом, метафори використовуються в усьому, що вимагає точності, виконання та контролю, тому що підлягає чіткому і однозначному розумінню.

Зокрема і в політичному контексті, де часто акцентується на емоційному впливі, використання метафоричних висловів є поширеним. Таким чином, основною метою метафори є формування у аудиторії певних думок – чи то позитивних, чи негативних – стосовно різних типів інформації, незалежно від їх політичного, соціального чи іншого характеру.

Увесь світ пронизаний метафорами. Наше фізичне тіло, як ключовий інструмент пізнання, має свої обмеження. Небо насправді не має постійного блакитного кольору, у лісі навряд чи панує тишина, і час фактично не біжить, але скоріше ми летимо крізь космічні простори, та рідко помічаємо цей шалений темп.

Деякі метафори – це універсальні уявлення, що полегшують наше сприйняття. Порівнюючи дім із фортецею або кохану із сонцем, ми наголошуємо на тих аспектах, які найважливіші у дану мить – безпека у власному будинку чи тепло близьких. Коли говоримо, що “росія впилася у тіло країни”, ми відчуваємо, як це вразило нас, так само як обираючи когось головою, ми даємо змогу керувати іншими “частинами організму”.

Спеціально створені метафори викликають цікавість не лише серед лінгвістів, а й можуть бути використані як інструмент впливу чи маніпуляції.

Це важливо розуміти, особливо для політиків, оскільки Джордж Лакофф, зазначений вище, надавав консультації керівникам у президентських перегонах у США. Він допомагав обирати ефективні гасла та виявляти слабкі моменти в комунікаційній стратегії опонента.

Отож, метафори відображають складні аспекти нашого мислення та сприйняття світу, розширюючи наше розуміння через порівняння та переноси. Їх використання в мові й мисленні підкреслює багатогранність та гнучкість людського способу мислення.

РОЗДІЛ 2. ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОЇ МЕТАФОРИ В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

2.1. Поняття та функції політичного дискурсу

Сьогодні в політичному житті суспільства дуже важливу роль відіграє мова. Між мовою і політикою існує тісний зв'язок. Роль мови в політиці аналізують філософи, психологи, політологи, соціологи, політичні та громадські діячі, лінгвісти, вчені по всьому світу. Проте людство лише порівняно недавно усвідомило наскільки активно мова впливає на політичні процеси.

На сьогоднішній день не існує єдиного визначення терміну «дискурс». З латинської «discursus» перекладається «розбігання, розмова, бесіда». Відповідно до середньовічної латині це слово означає «пояснення, аргумент у спорі, доказ, логічне міркування». Перейшовши з латинської в основні європейські мови, термін «дискурс» поступово «розмивася», означаючи вже публічне мовлення. А згодом став синонімом до слова «текст». Сьогодні поняттям «дискурс» позначається будь-яке явище дійсності, що має знакову природу і є певним чином структуроване, включаючи мітинги, дебати, спектаклі, тощо. [6, с.49]

Кожен дослідник, вчений, лінгвіст по-своєму трактує поняття «дискурсу»:

– З. Харрис розглядав дискурс, як висловлення, надфразну єдність у контексті інших одиниць і пов'язаною з ними ситуацію [35, с.2];

– Ю. Хабермас дискурсом називає рефлексивну мовну комунікацію, яка має за мету досягнення взаєморозуміння за допомогою раціонального усвідомлення цінностей, правил, засад соціального життя [45, с.86];

– Т. ван Дейк визначає дискурс як частину соціокультурних зв'язків, які формуються через поняття комунікативного акту чи події виділяє його наступні рівні [35, с.3]:

а) буденна комунікація, до якої входять повсякденні діалоги, плітки, суперечки, діалоги;

б) офіційний (політичний) дискурс, який включає мітинги, дебати, агітації, постанови;

в) дискурс, що використовується ЗМІ;

– М. Фуко трактує дискурс як вербальний семіотичний процес та соціально обумовлена організація мови, своєрідна парадійсність, синтез «вже сказаного» і «ніколи не сказаного» [6, с.49];

– Г. Кук визначає дискурс як єдність і взаємодія тексту і контексту;

– Ю. Степанов дискурсом називає маленьку, природно-виникаючу модель мови;

– за І. Касавінім текст і дискурс – поняття, які перетинаються лише частково; дискурс – це незакінчений живий текст, узятий в момент його безпосередньої включеності в акт комунікації, у ході його взаємодії з контекстом;

– М. Пеше розглядає дискурс як сукупність висловлювань, що циркулюють у соціумі [47, с.87];

– М. Шретер [14] дискурс – тематична мережа текстів, що є складною послідовністю тематично близьких текстів, які перебувають у відповідній структурованій мережі;

– В. Чернявська дискурс – конкретна комунікативна подія, зафіксована в тексті й усному мовленні, що здійснюється в конкретному когнітивно зумовленому комунікативному просторі; сукупність тематично співвіднесених текстів [30, с.107];

– Е. Бенвеніст дискурс – мовлення, яке привласнюється мовцем; прагматизована форма тексту; реальний вияв мовлення; текст, узятий у подвійному аспекті; мовлення, занурене в життя; складне комунікативне явище, що містить тексти й екстралінгвальні чинники (фонові знання, переконання, настанови, мету адресанта) [6, с.49];

– Л. Нагорна дискурс – функціональний стиль мови, який постає не лише як мовленнєва діяльність, але і як політична поведінка, що має колективно-діяльнісну основу[29, с.420];.

Поняття «політичного дискурсу» цілком можна розглядати як самостійний різновид дискурсу, оскільки політика у формуванні соціальної позиції, соціального життя відіграє одну з головних ролей. На думку науковиці О. Шейгал поняття «політичного дискурсу» є тотожним до «політичної комунікації». Дослідниця виділяє такі підходи до вивчення цих понять [35, с.3]:

Когнітивний підхід – реалізується дослідженням свідомості учасників політичного дискурсу;

Дескриптивний підхід – базується на дослідженні публічних виступів, аналізі мовної поведінки учасників політичної комунікації,

розглядів використаних стратегій та прийомів;

Критичний підхід – зводиться до критичного вивчення конкретної політичної сторони, яка втратила владу чи політичну волю.

Характерною ознакою політичного дискурсу є його здатність переплітатися з дискурсами інших видів: науковим, юридичним, мас-медійним, релігійним, педагогічним, художнім, рекламним, побутовим.

З юридичним дискурсом політичний тісно перетинається в площині державного законодавства. Прийняття відповідних законів, кодексів та указів на пряму залежить від політичної картини, яка склалась в країні. В такий спосіб регулюються правові норми та правовідносини між державою та громадянами.

З мас-медійним дискурсом пов'язані моменти підтримки контакту з електоратом та аудиторією. Як вже було зазначено, ЗМІ виступають посередниками між політиками та їх масовою аудиторією. Яскравим прикладом взаємодії та перетину цих видів дискурсу є політичні ток-шоу та політичні новини.

Педагогічний дискурс пересікається з політичним в аспекті політичного виховання і соціалізації, які на пряму впливають на механізм засвоєння особистістю як учасником суспільства ключових аспектів політичної культури. Політичне окультурення та соціалізація розвиваються під час політичного навчання та виховання, а саме через жанри педагогічного

Художній дискурс, для якого характерний елемент самовираження, перетинається з ПД в певних жанрах (мемуари, памфлет, трактат тощо), таким чином сприяючи формуванню політичної свідомості громадян.

30 Праці такого типу можуть зміцнювати або руйнувати політичні стереотипи, сприяти критичному усвідомленню і трактуванню минулого, проектувати майбутнє.

Релігійний дискурс, як правило, пов'язаний з механізмами впливу зазвичай тоталітарного суспільства, де релігія є впливом контролю та маніпуляції зі сторони влади

Побутовий дискурс пересікається з політичним в тематичному аспекті, адже політика завжди виступала однією з основних тем побутового спілкування.

З науковим дискурсом пов'язані елементи наукових досліджень, які реалізуються в формі наукових статей, монографій, дисертацій або публікацій науковців-політологів.

Рекламний дискурс, для якого характерна інформативність, споріднений з політичним через формування спонукання до дії. Саме політична реклама є ключовою в цьому контексті, адже вона включає дві головні складові – вплив та передача інформації. Політична реклама найчастіше втілюється в жанрах політичної агітації або ж пропаганди.

Дослідниця Н. Кондратенко виділяє такі характерні ознаки політичного дискурсу: театральність, певна ритуальність, зухвалість, маніпулятивність, сакрація та міфологічність. Також, в залежності від різних критеріїв, вона виділяє такі види політичного дискурсу[23, с.111]:

- ✓ За формою поділ відбувається на усні та писемні. Усні, у свою чергу, поділяються на діалогічні (дебати, інтерв'ю, прийоми) та монологічні (виступи, промови, офіційні заяви). Писемний дискурс реалізується

особистою передачею повідомлення, або опосередковано через засоби масової інформації.

- ✓ За фактором мовця поділ відбувається на опосередкований або адресатно прямий. Опосередкований має прихованого автора, адресатно прямий ж презентується від імені конкретного політичного діяча.
- ✓ За фактором адресата поділ відбувається на адресовані масово (телевізійні повідомлення) або ж особисто (листування поштою).
- ✓ За полем функціонування поділ відбувається на радіо, телевізійні, рекламні, журнально-газетні дискурси.
- ✓ За ціллю поділ відбувається на спонукальні (агітаційні плакати), інформативні (меседжі, новини), мотиваційні (передвиборчі плани) та експресивні (анекдоти, малюнки, пісні).

Головна мета політичного дискурсу – це переконання аудиторії для здобуття чи збереження влади. Щоб політична промова була успішною, мовець повинен взяти до уваги різні параметри аудиторії: національність, стать, вік, рівень освіти, соціальне становище.

Політичний дискурс у соціальному середовищі виконує багато функцій. Дослідження політичного дискурсу цікавить науковців і представників різних сфер, які пов'язані з політикою, адже він впливає на великі групи людей, формує їхню думку, їхній світогляд, отримуючи, таким чином, над ними владу. Політичний дискурс інформує громадян про наявні в державі проблеми, переконує соціальні групи діяти так, як це потрібно певній політичній особі. Тому однією з основних функцій політичного дискурсу є пропаганда. «Пропаганда (лат. *propaganda* дослівно – «яка підлягає поширенню (віра)», від лат. *prōpāgo* – «поширюю») – форма комунікації, спрямована на поширення в суспільстві – світогляду, теорії, твердження, фактів, аргументів, чуток та інших відомостей для впливу на суспільну думку на користь певної спільної справи чи громадської позиції» (матеріал з Вікіпедії). Слід зауважити, що пропаганда може бути позитивною (конструктивною) та негативною (деструктивною). Позитивна пропаганда поширює в суспільстві єдність, мир, загальноприйняті цінності, «не грає комусь на руку», не маніпулює. Негативна пропаганда

поширює ворожі думки, розпалює у суспільстві конфлікти, підсилює ворожнечу між людьми, які мають різні погляди чи якісь інші різні ознаки, залякує видуманим ворогом. У результаті цього люди піддаються маніпуляції.

Головною функцією політичного дискурсу, на думку дослідниці О. Шейгал, є інструментальна – заволодіння владою, в т.ч. методом боротьби, та її утримання. Ця функція реалізовується завдяки лозунгам, закликам, прямим зверненням, законодавчим актам тощо і може бути поділена на підфункції [35, с.3]:

- ✓ контроль над людьми (створення передумов для уніфікації думок, почуттів та ідей народу; маніпуляції свідомістю);
- ✓ легітимізація влади (пояснення рішень прийнятих владою стосовно розподілу громадських ресурсів);
- ✓ відтворення влади (ритуальне використання символів задля зміцнення прихильності громадян до влади);
- ✓ орієнтація (формування уявлення людей про політичну реальність через поставлення цілей і розв'язання проблем);
- ✓ соціальна солідарність (об'єднання людей в межах цілого соціуму або окремих соціальних груп);
- ✓ акціональна (політика ведеться шляхом активізування людей до рішучих дій (“мобілізації”), та присипляння пильності, щоб відвернути увагу (“наркотизації”))

Науковець Д. Грейбер виділяє три функції політичного дискурсу: 1) поширення інформації (information dissemination); 2) затвердження порядку денного (agenda setting) – контроль за поширенням інформації з метою уникнення висвітлення небажаної інформації; 3) прогнозування політики на майбутнє, використовуючи аналіз позитивного або негативного досвіду минулого [3, с.6].

2.2. Мовні засоби впливу у політичному дискурсі

Політичний дискурс втілюється за допомогою політичної комунікації. Науковиця О.Шейгал вважає ці поняття синонімами, а дослідник В.Петренко

пише, що дещо ширшим поняттям є політична комунікація, оскільки вона включає мовні відмінності політичних документів, а не лише відображає мову публічних політичних дискусій [33, с. 55].

На думку дослідниці М. О. Діденко “політична комунікація спрямована на досягнення перлокутивного ефекту, а саме отримання від аудиторії суспільнополітичної реакції. Комунікативний процес між учасниками політичної комунікації, як правило, має інтенціональний характер, адже обмін інформацією здійснюється з прагматичним спрямуванням” [12, с.19].

Виступаючи з промовами політики дуже ретельно вибирають різноманітні мовні засоби. Потенційні суб'єкти влади, маючи на меті переконати електорат, використовують стилістичні, лексичні, синтаксичні, морфологічні та інші засоби, які допомагають їм донести до людей свою позицію та здобути довіру народу.

Дослідниця Н.Кондратенко зазначає, що політичні промови насичені широким спектром політичної лексики. Науковиця виокремлює такі групи [23, с. 87-88]:

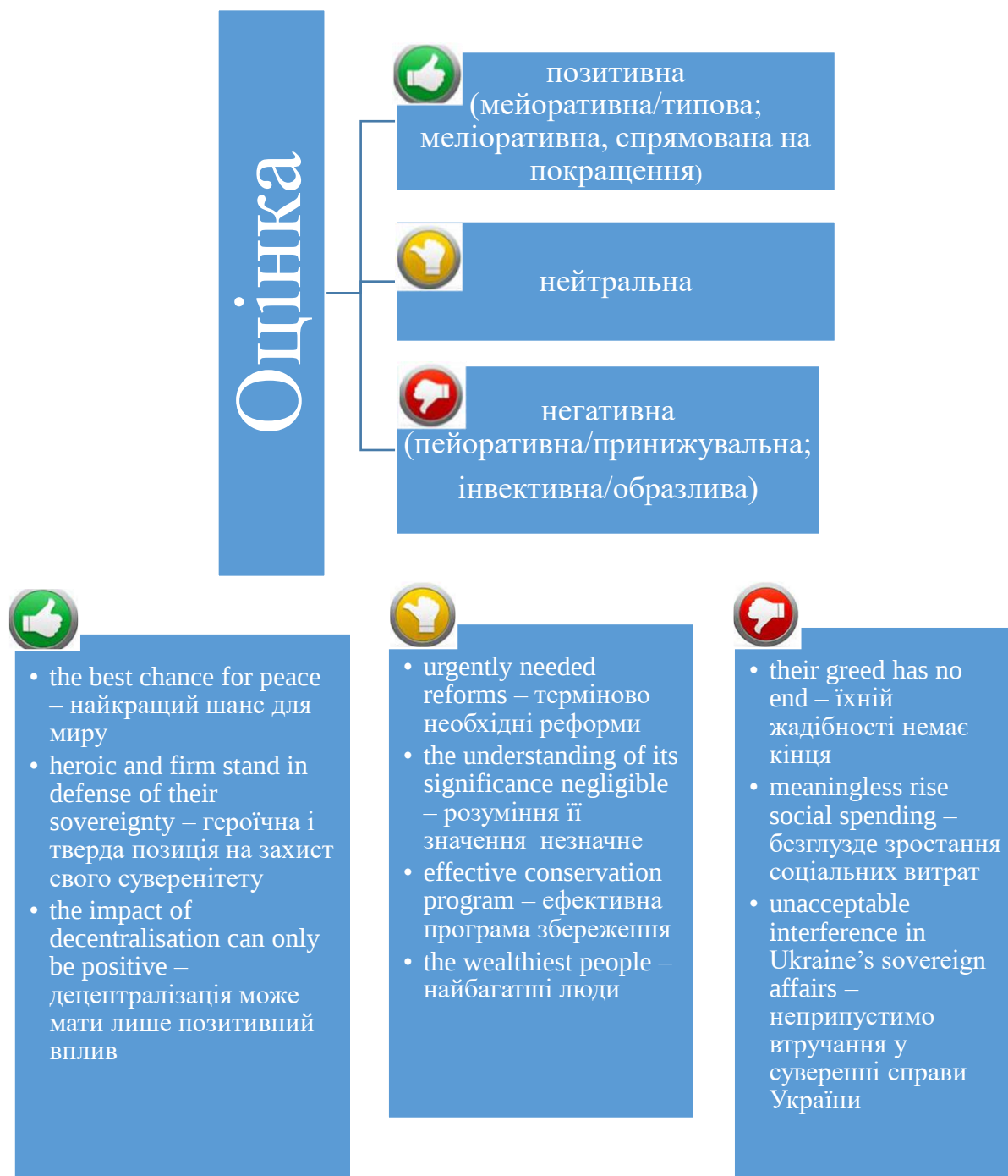
✓ власне політична лексика	найменування органів влади (Верховна Рада/Verkhovna Rada, парламент/Parliament), керівних осіб держави (президент/president, прем'єр-міністр/prime minister), політичних об'єднань (партія/party, альянс/alliance), політиків і посадовців (депутат/ deputy, держслужбовець/civil servant), загальних політичних понять (держава/state, євроінтеграція/European integration)
✓ політично-економічна лексика	найменування економічних процесів, банківської діяльності, макроекономічних понять (інвестиції/investment, бюджет/budget, валюта/currency, дохід/income, інфляція/inflation тощо)

✓ політично- юридична лексика	найменування законодавчих актів, юридичних процесів, явищ судової діяльності (кримінальна відповідальність/criminal liability, гарантування та страхування/guarantee and insurance, реєстр власності/property register тощо)
✓ військово- політична лексика	найменування військових формувань, понять державної безпеки, бойових дій (Збройні Сили України/Armed Forces of Ukraine, , військова служба/military service, військовий облік/military registration)
✓ термінологічна лексика широкої семантики	абстрактні поняття для найменування процесів, тенденцій, ситуацій, що мають місце в політиці (розвиток суспільства/development of society, цивілізація/civilization, арена боротьби/cockpit тощо)

Політичні діячі досить часто вдаються до оцінювальної лексики. До прикладу, їхні висловлювання часто забарвлені гостротою суджень по відношенню до політичних опонентів, при цьому об'єктами оцінки є дії опонента, події, факти. Слова, якими адресант висловлює своє оцінювання, є емоційно забарвленими.

У політичному дискурсі оцінювальна лексика має широкий семантичний спектр слів. Її можна класифікувати наступним чином [63, с. 86].

На основі семантичного аналізу політичних промов виявлено, що три види оцінки використовуються з приблизно однаковою частотою. Найбільшої різноманітності оцінювальній лексиці надають прикметники. Проте евалюативне значення притаманне також номінативним конструкціям, евфемізмам, ідіомам [2, с. 173].

Важливу роль у політичному дискурсі відіграють неологізми. Роздумуючи про вплив неологізмів на електорат, дослідниця та лінгвістка Чі Луу вважає, що вони служать для того, щоб маніпулювати страхами людей та їх надіями. Тонка риторика цих висловів ніби змушує прийняти рішення, яких політичних принципів людині дотримуватися, тобто чого вона боїться і до якої групи належить. Чі Луу також акцентує у своїй статті, що сьогодні (в еру цифрових технологій) політичні неологізми набирають швидкі темпи поширення; і більше шансів стати відомим у того політика, хто використовує

яскравіші неологізми. Дослідниця навіть наводить порівняння політичної мови і реклами бренду, адже і одна, і друга спонукають прив'язатися до певної ідеології [54, с.3].

Науковиця І.О. Кухарчук акцентує на використанні у політичних промовах особових займенників, а саме «я», «ми», «наш». До прикладу, особовий займенник «я» скеровує увагу людини на адресанта, виділяючи його тим самим з-посеред інших політиків. Особовий займенник «ми» зближує політичного діяча з народом, нав'язує думку, що вони є одним цілим та маніпулює свідомістю електорату. Таку ж дію має і присвійний займенник «наш», роблячи політика приналежним до певного соціуму [27, с. 46].

Широкий спектр можливостей надає висловлюванню також синтаксис: пасивний стан, використання віддієслівних іменників (*hostage-taking, hostages captured*). Пасивний стан використовується для уникнення згадки про реального виконавця. Унаслідок цього на першому плані виступає сама ситуація без відповідальної особи. Більше того, виконавець зовсім може не згадуватися, тим самим роблячи акцент на результаті, а не на винному. І навпаки, активний стан використовується, коли потрібно звернути увагу на виконавця, оскільки вона сприятиме бездоганній репутації політичного діяча [65, с. 31].

Досить часто в політичному дискурсі зустрічається модальність. Вона використовується з метою відображення різними способами ставлення до людини, відповідної ситуації чи певної події; допомагає висловити думку і змодельовати оцінку як істинну, ймовірну чи бажану. Як правило, модальність можна виразити за допомогою модальних дієслів (*can, may, might, could, would, should, must, have to* і т.д.), прислівників, які висловлюють ставлення (*possibly, unfortunately/fortunately, surely* і т.п.) чи модальних прикметників (*unlikely, likely* і т.п.). Дослідник Р. Фаулер вважає, що з метою досягнення об'єктивності слід скоротити вживання модальних дієслів. Він зазначає, що надмірне їх використання сприяє тому, що непідтверджена інформація сприймається людьми як правдива [55, с. 64].

Наступним методом маніпуляції у сучасному політичному дискурсі є метафора. Вона додає промовам політичних діячів виразності та емоційності.

Британська науковиця М. Нордлунг зазначає, що найчастіше політики використовують цей художній засіб для чіткішого висловлення своєї думки та небагатослівності. Метафора викликає інтерес електорату до політичної промови, з легкістю змінює чи формує настрій слухачів. Лінгвістка також зазначає, що в засобах масової інформації та політиці спорт і війна – найпопулярніші теми для використання метафори (*strong resistance*–*лютий опір*, *fierce fighting*–*жорстокий бій*, *harassing fire*–*виснажливий вогонь*, *rude shock*–*пантовий удар* і т.п.). Такі метафори навіюють страх, формують відчуття агресивності й жорстокості, створюють уявлення про «ворога» та «союзника», «переможця» та «переможеного» [61, с. 14].

2.3. Функціональне значення метафори у політичному дискурсі

Сьогодні увагу фахівців щоразу частіше привертають метафори, які використовуються у політичному дискурсі. Дослідники намагаються з'ясувати причину і спосіб їх утворення, як такі метафори відображають психологію соціуму, особистісні якості учасників політичних процесів. Використовуючи метафори політику вдається вдало висловити «багато», сказавши зовсім «мало». За допомогою метафори оратор впливає на настрій суспільства, представляє адресату нові ідеї, викликаючи інтерес до своєї промови.

Якщо розглядати метафору у політичному дискурсі, то вона знаходиться на межі загального та індивідуального. Це обумовлено переплетенням, з одного боку, політологічної, економічної, юридичної термінології та лексики, а з іншого боку – експресивної лексики текстів, які розраховані на широке коло адресатів. «Політологічний енциклопедичний словник» відзначає, що мова політики використовується у п'яти головних сферах [36, с. 206]:

- мова законодавства та адміністративно-правової сфери;
- мова управління;
- мова переговорів та дипломатичного спілкування;
- мова політичного виховання, яка лежить в передумові формування громадської думки;

— мова політичної пропаганди, яка використовується у політичних виступах та призводить до зміни цінностей та поглядів.

Теорія політичної метафори з'явилася в процесі взаємодії двох головних напрямків сучасної лінгвістики — метафорології та політичної лінгвістики. Зближення цих двох напрямів є наслідком бурхливого розвитку досліджень політичної комунікації, а також переосмислення самого поняття метафори, нового розуміння її ролі в організації мисленнєвих процесів і мовному образі суспільних відносин. Сучасна наука формує уявлення про політичну метафору як інструмент розуміння, моделювання та оцінки політичних процесів, як засіб впливу на суспільну свідомість. У політиці метафора є основним «провайдером» альтернатив для вирішення проблемних ситуацій. Політична метафора знаходить безліч можливих шляхів виходу з кризи, які потім розглядаються політиками в процесі прийняття рішень. Останнім часом у політичних метафорах (як і в інших прийомах лінгвістичного впливу) ЗМІ все частіше використовують лексику, яка раніше була неприйнятною в мові ЗМІ: молодіжний сленг, кримінальний сленг, розмовні слова, лексику інших «нижчих» рівнів мови. Людина не лише висловлює свої думки за допомогою метафори, використовуючи її естетичний потенціал, але й думає, мислить метафорами, пізнає світ, у якому живе. Метафори допомагають трансформувати існуючий у свідомості адресата мовний образ світу, вносять нову категоризацію у виклад начебто відомих явищ і дають їм нову емоційну оцінку.

Як різножанровий вид публічного мовлення політичний дискурс характеризується цілою наукою спеціалізованих засобів. І йдеться не лише про використання специфічної лексики, зумовленої політичною діяльністю, а й про специфічний відбір та організацію певних структур мовлення відповідно до прагматичних настанов, цілей та умов спілкування, які утворилися в процесі професійної діяльності політиків. Політики розуміють необхідність оволодіння стилем висловлювання та нормами літературної мови, які можуть дати найвищий коефіцієнт корисної дії. Кожен політик усвідомлює необхідність правильного розташування і складу мовних одиниць, тобто всього

того, що становить сутність і специфіку будови мовлення. Метафора – досить поширене явище в сучасних ЗМІ. Вона надає висловлюванню експресивності та емоційності, які справляють специфічний вплив на читача і є одним із найважливіших елементів політичного дискурсу друкованих ЗМІ, тісно пов'язаних з його стилістично-комунікативною спрямованістю.

У політичних зверненнях і промовах метафора, в першу чергу, виконує номінативну функцію, тобто дає найменування для певної реалії і підкреслює її характерні властивості. Для прикладу можна вказати новостворені метафори «orcs», «rashists», «Bandera smoothie», «Chornobaivka», «bavovna» і т.п.

Отож, оскільки мова політики функціонує у різних галузях, то це є підґрунтям для виявлення її особливостей як мови науки (метафора – інструмент первинної номінації новостворених предметів) та як мови публіцистики (метафора – інструмент вторинної номінації та носій оцінювання й експресивності). Важливо зауважити, що у політичному дискурсі мовні одиниці виконують функції експресивності, здійснюють вплив промовця на адресата. Тому роль метафори у мові політики як засобу вторинної номінації стає визначальним [43, с.4].

Розглянемо деякі промови з ключовими словами – *journey and rocket ship, crisis, battle, victory*, які вказують на різні способи використання політичних метафор.

До прикладу, пандемія COVID-19 розглядається політичними лідерами в усьому світі як криза (*crisis*), а метафора битви (*battle*) використовується для опису зусиль у боротьбі з вірусом. Тим часом метафора перемоги (*victory*) використовувалася політиками з обох сторін політичного спектру, щоб описати свої цілі та заручитися підтримкою з боку своїх однодумців. З іншого боку, метафори подорожі (*journey*) та ракети (*rocket ship*) часто використовуються для опису прогресу та руху вперед, а також часто використовуються в політичному дискурсі для опису майбутнього країни або конкретної політичної ініціативи. Загалом використання політичних метафор у дискурсі залишається важливою темою для досліджень та аналізу, оскільки політики продовжують

використовувати метафоричну мову, щоб передати свої ідеї та отримати підтримку аудиторії.

Безперечно, дослідження концептуальної метафори в політичному дискурсі є важливим напрямком досліджень. Теорія концептуальної метафори припускає, що ми розуміємо абстрактні поняття, зіставляючи їх із більш конкретним сенсомоторним досвідом. У випадку політичного дискурсу це означає, що політики та експерти використовують метафори, щоб допомогти своїй аудиторії зрозуміти складні політичні ідеї в більш звичних термінах [42, с.138].

Щоб розглянути наявність політичних метафор у промові, можна почати з вибору політичної промови чи стенограми інтерв'ю та визначення ключових метафор, які використовує спікер. Наприклад, політик може використовувати метафору «війна» (*war*) для опису своїх політичних цілей, представляючи опозицію як ворога, якого потрібно перемогти. Іншою поширеною метафорою в політиці є «подорож» («*journey*») або «шлях» («*path*»), де політики позиціонують себе як провідників, які поведуть країну в правильному напрямку [2, с. 172].

Визначивши ключові метафори, можна проаналізувати, як вони використовуються для формування політичного дискурсу. Наприклад, чи певні метафори використовуються частіше однією політичною партією, ніж іншою? Як різні групи реагують на різні метафори? Чи стають певні метафори більш чи менш ефективними з часом? Загалом, вивчення концептуальної метафори в політичному дискурсі є багатою областю дослідження, яка може пролити світло на те, як політичні ідеї передаються та розуміються різними групами людей [7, с. 116-117].

Barack Obama`s speech: "We must stand firm in the face of this crisis. We are fighting for the soul of our nation and we will not back down. We will fight to protect our democracy, protect our values and ensure a better future for our children." [5]

Промова Барака Обами: «Ми повинні твердо стояти перед лицем цієї кризи. Ми боремося за душу нашої нації, і ми не відступимо. Ми будемо боротися, щоб захистити нашу демократію, захистити наші цінності та

забезпечити краще майбутнє для наших дітей.» Аналіз: У цій промові використовується кілька політичних метафор. Перший – це метафора битви або війни, де мовець описує кризу як конфлікт, з яким потрібно боротися. Ця метафора використовується для згуртування підтримки позиції спікера та натякає на те, що опозиція є ворогом, якого потрібно перемогти. Друга метафора – це метафора кризи, яка використовується для передачі відчуття терміновості та натяку на те, що ситуація жахлива. Ця метафора часто використовується в політичному дискурсі для виправдання драматичних дій або політики. Третя метафора – це метафора душі нації, яка використовується, щоб натякати на те, що ставки конфлікту високі, а позиція оратора – моральна. Ця метафора часто використовується, щоб викликати емоції аудиторії та натякати, що позиція оратора є не просто питанням політики, а фундаментальних цінностей. Нарешті, метафора кращого майбутнього для наших дітей використовується для того, щоб припустити, що позиція спікера є перспективною та орієнтованою на прогрес. Ця метафора часто використовується, щоб вселити надію та натякати на те, що політика оратора спрямована на створення кращого світу для майбутніх поколінь.

Загалом ця промова використовує кілька політичних метафор, щоб передати відчуття терміновості, залучити підтримку та викликати емоції в аудиторії.

Donald Trump's speech: "We win so much, you get so sick of winning." You're going to come to me and say, "Please, please, we can't win anymore." You've heard it. You say, "Please, Mr. President, we're begging you, sir, we don't want to win anymore. It's too much."[4]

Analysis: This speech by Donald Trump uses the metaphor of victory, which is a common political metaphor. Trump uses this metaphor to convey the idea that he and his supporters will succeed in their goals and feel victorious.

Аналіз: у цій промові Дональда Трампа використовується метафора перемоги, яка є загальною політичною метафорою. Трамп використовує цю метафору, щоб передати ідею, що він і його прихильники досягнуть успіху в своїх цілях і почуватимуться переможцями.

In this speech, the victory metaphor is used in a hyperbolic way, with Trump suggesting that his supporters will win so much that they will get tired of winning. This use of hyperbole is designed to evoke emotion from the audience and imply that Trump's success will be overwhelming and undeniable.

У цій промові метафора перемоги використовується гіперболічно, при цьому Трамп припускає, що його прихильники виграють настільки, що втомляться перемагати. Це використання гіперболи покликане викликати емоції в аудиторії та натякати, що успіх Трампа буде приголомшливим і незаперечним.

The victory metaphor is also used to create an us-against-them feeling, with Trump implying that his supporters are the winners and those who oppose him are the losers. This use of the victory metaphor is often used in political discourse to create a sense of division and to suggest that the speaker's position is superior to that of his opponents.

Метафора перемоги також використовується для створення відчуття «ми проти них», при цьому Трамп має на увазі, що його прихильники є переможцями, а ті, хто виступає проти нього, – переможеними. Таке використання метафори перемоги часто використовується в політичному дискурсі, щоб створити відчуття розколу та припустити, що позиція оратора є вищою за позицію його опонентів. Overall, this speech by Donald Trump uses the metaphor of victory to convey a sense of success, evoke emotion from the audience, and create a sense of division between his supporters and opponents.

Загалом ця промова Дональда Трампа використовує метафору «перемоги», щоб передати відчуття успіху, викликати емоції в аудиторії та створити відчуття розколу між його прихильниками та опонентами.

Boris Johnson's speech: "We are embarking on a great voyage, a great enterprise that will lead this country forward. We will be like a rocket ship flying into the future, powered by the ingenuity and enterprise of the British people." [2]

Промова Бориса Джонсона: «Ми вирушаємо у велике плавання, велике підприємство, яке поведе цю країну вперед. Ми будемо як ракета, що летить у майбутнє, керована винахідливістю та підприємливістю британського народу».

Аналіз: ця промова Бориса Джонсона використовує кілька метафор, щоб передати відчуття руху вперед і прогресу. Перша метафора – це «подорож» або «підприємство», яке говорить про те, що країна починає шлях до кращого майбутнього. Друга метафора – це метафора «ракети», яка використовується для передачі відчуття швидкості та хвилювання. Ця метафора часто використовується в політичному дискурсі, щоб припустити, що прогрес буде швидким і що політика оратора матиме негайний і позитивний вплив. Метафора «ракети» також використовується, щоб припустити, що прогрес буде рушієм винахідливості та підприємливості британського народу. Ця метафора часто використовується в політичному дискурсі, щоб звернутись до ідеї національної гордості та припустити, що успіх країни залежить від наполегливої праці та креативності її громадян.

Загалом ця промова Бориса Джонсона використовує кілька політичних метафор, щоб передати відчуття прогресу, хвилювання та національної гордості. Використання цих метафор має на меті вселити в аудиторію надію й оптимізм, а також припустити, що політика спікера призведе до кращого майбутнього для країни.

Таким чином, використання політичних метафор у дискурсі є потужним інструментом для політиків, щоб донести свої ідеї та отримати підтримку аудиторії. Проаналізовані приклади політичних промов Барака Обами, Дональда Трампа та Бориса Джонсона демонструють, як такі метафори, як криза, битва, перемога, подорож і ракетний корабель, використовуються, щоб надихнути, викликати емоції та створити відчуття єдності чи розколу серед слухачів. Тому для дослідників важливо продовжувати вивчати використання політичних метафор у дискурсі, щоб отримати глибше розуміння того, як вони використовуються політиками та як вони можуть впливати на громадську думку. Аналізуючи мову, яка використовується в політичних промовах, ми можемо отримати цінну інформацію про стратегії, які політики використовують для формування своїх наративів і звернення до емоцій і цінностей своєї аудиторії. Зрештою, краще розуміння використання політичних метафор у

дискурсі може допомогти нам краще орієнтуватися в складному «ландшафті» політики та критично оцінювати повідомлення, які передають наші лідери.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОР В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

3.1. Лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу

Головна мета політичного дискурсу – переконання аудиторії – зумовлює постійну антропосрямованість тексту політичного дискурсу. Це вимагає врахування віку і статі, рівня освіти, психологічних, когнітивних і соціальних параметрів аудиторії, професійної та регіональної належності. На мовному рівні це відображається на виборі лексичних одиниць, наприклад, спеціалізованої лексики, використанні привітань і звертань на мові або відповідному діалекті аудиторії [2, с. 172].

Найголовнішим засобом політичного дискурсу, безумовно, є політичний текст, який має бути сприйнятий електоратом і повинен дати можливість формування уявлення про певного політика. Політична риторика визначається мовною культурою політика, а також його здібностями оперувати різноманітними мовними засобами.

У промовах політичних лідерів, як правило, зустрічаємо такі тематичні скерування як:

1. Економічна криза:

We avoided the renewal of global conflict while lifting more than 1 billion people — 1 billion people — out of extreme poverty. / Ми уникнули відновлення глобального конфлікту, витягнувши понад один мільярд людей — один мільярд людей — з умов крайньої бідності.

2. Нові реформи:

The United States has undertaken serious consultation with many member states. And we'll continue to do our part to push ref- — more reform efforts forward, look for points of common ground, and make progress in the year ahead. Сполучені Штати провели серйозні консультації з багатьма державами-членами. І ми й надалі робитимемо свій внесок у просування реформ, у пошук точок дотику і досягнення прогресу у прийдешньому році.

3. Процвітання в майбутньому:

It isn't always perfect — it wasn't always perfect. But working together, the world made some remarkable and undeniable progress that improved the lives of all people. / Це не завжди ідеально — і не завжди було ідеально. Але, працюючи разом, світ досяг дивовижного й незаперечного прогресу, який поліпшив життя всіх людей.

4. Негативний досвід минулого:

With a concerted leadership and careful effort, adversaries can become partners, overwhelming challenges can be resolved, and deep wounds can heal. / Завдяки узгодженому керівництву та ретельним зусиллям супротивники можуть стати партнерами, величезні виклики можна вирішити, а глибокі рани загоїти.

5. Лідерство:

We remain the most prosperous, powerful nation on Earth. / Ми залишаємося найбільш процвітаючою і найсильнішою нацією на Землі.

6. Рівність:

As president of the United States, I understand the duty my country has to lead in this critical moment; to work with countries in every region linking them in common cause; to join together with partners who share a common vision of the future of the world, where our children do not go hungry and everyone has access quality healthcare, where workers are empowered and our environment is protected, where entrepreneurs and innovators everywhere can access opportunity everywhere, where conflicts are resolved peacefully and countries can chart their own course. / Як Президент Сполучених Штатів, я усвідомлюю обов'язок, який повинна взяти на себе в цей критичний момент моя країна; працювати з державами кожного регіону, об'єднуючи їх спільною справою; єднатися з партнерами, які поділяють спільне бачення майбутнього нашого світу, де наші діти не голодуватимуть і кожен матиме доступ до якісної медичної допомоги; де працівники матимуть розширені повноваження, а наше довкілля — буде захищено, де підприємці та новатори повсюдно отримуватимуть доступ до найширших можливостей, де конфлікти вирішуватимуться мирним шляхом і країни зможуть прокладати власний курс.

7. Єдність нації:

We are shaped by every language and culture, drawn from every end of this Earth. / Ми є об'єднанням всіх мов і культур, зібраних з усієї земної кулі.

Так як політичні промови (тексти) складаються для носіїв певної культури, як правило, то, перекладаючи їх іншою мовою, перекладач зустрічається з рядом проблем. Метою перекладу є якомога ближче ознайомлення адресата (читача/слухача), який мови оригіналу не знає, з поданим текстом (або змістом усної промови). Переклад – це правильне і повне вираження засобами однієї мови того, що раніше висловлювалося засобами іншої мови. Тому щоб правильно передати сутність речей в оригіналі, потрібно мати певні знання про дійсність оригіналу. Йдеться про базові знання, про сукупне уявлення реальної картини життя іншого народу. Переклад як засіб міжкультурної комунікації – це завжди мовна дія. При цьому перекладач виконує функцію не словесного «перекодувальника», а інтерпретатора змісту, який закладений у початковому тексті. Тому визначення та вибір засобів для правильного перекладу має дещо «творчий» характер.

Аналізуючи переклади політичних текстів, часто помічаємо, що перекладач далеко не завжди докладає усі зусилля, аби повною мірою відтворити прагматику та емоційність вихідної промови/тексту. Наприклад: «Дорогий мій український народе! Високоповажні гості! Шановна громадо!... ...Я став Президентом волею українського народу. Ми з вами – його сини і дочки. ... Але, дорогі друзі, дорогі українці, наш спільний вибір – кольори українського прапору, він об'єднує нас усіх, хто живе на сході, на заході, на півночі і на півдні. ... (Звернення Президента України Віктора Ющенка до українського народу. – 23 січня 2005//Прес-служба Президента України Віктора Ющенка). My Dear Ukrainian people! Honorable guests!... ... I have become the President of Ukraine by the will of Ukrainian people. ... Still our common choice – the colors of the National Flag of Ukraine. They unite us. ... (Inaugural address of the President of Ukraine Viktor Yushchenko to the Ukrainian people on Independence Square. – 23 January 2005//Press Service of Ukraine's

President Viktor Yushchenko). Бачимо, що у тексті перекладу нема слів «Шановна громадо!», «Ми з вами – його сини і дочки», «..дорогі друзі, дорогі українці...». Мабуть, перекладачеві не вдалося підібрати еквівалент для відтворення концепту «Громада», який для ментальності українця є дуже актуальним, і він вирішив, що якщо в тексті перекладу не буде цього концепту, то зміст не постраждає. Проте за допомогою цих фраз Віктор Ющенко старався об'єднати слухачів у єдину націю, єдиний народ.

Отож розглянемо способи перекладу, або, точніше кажучи, способи адекватного відображення змісту оригінального тексту політичного дискурсу. Переклад передбачає використання таких перекладацьких прийомів: транскодування, калькування, описовий переклад тощо. Переважна більшість реалій політичного дискурсу є загальною, звичною. Проте існують реалії, які не мають еквівалентів. Вони, як правило, належать до культурних традицій певного народу, а тому є незрозумілими для іншого. Для передачі таких реалій, звісно, вимагається описовий переклад. Розглянемо деякі приклади:

У партії Януковича, як у жодній іншій, існує потужне ядро непоправних апаратників	Yanukovich's party contains the largest core of unreconstructed apparatchiks of any party [11].
---	---

У цьому прикладі для передачі екстралінгвального аспекту перекладач використовує прийом транскодування, додаючи закінчення множини в англійській версії.

Наступний приклад стосується описового, але дуже влучного перекладу, адже вдалося перекладачеві повністю передати зміст та комунікативну інтенцію фрази:

Ми вийшли на бій з укоріненою корупцією, призвали до відповіді українських магнатів-грабіжників і сприяли становленню життєво	We began the battle against entrenched corruption, imposed the rule of law on Ukraine's robber barons, and encouraged the birth of a vital society
---	--

важливого	громадянського	[7].
суспільства		

Розглянемо ще один приклад описового перекладу:

The Senate may vote on the governor's confirmation during the lame-duck session, but the House will probably postpone its vote until next year [8].	Сенат, можливо, висуне на голосування питання про ствердження губернатора на своєму засіданні з приводу передачі повноважень новообраному складу. Стосовно палати представників, вона, можливо, відкладе голосування до наступного року

Для перекладу словосполучення «lame-duck» використовується описовий прийом, оскільки в українському суспільно-політичному житті нема такої реалії. Для адекватного відтворення змісту оригіналу у перекладача повинна бути потужна база фонових знань, в іншому випадку йому слід звернутися до додаткових джерел інформації.

Згадування про історичні події, які є значущими для українського народу, дуже часто можна зустріти у промовах українських політиків. У таких висловах є своя специфічна мета. Щоб цільова аудиторія (іншомовна) розуміла всю значимість промови, перекладач повинен надати певні уточнення. Наприклад,

У цей день згадаймо героїв, що полягли за Перемогу, мучеників Освенцимів і ГУЛАГів, жертв Голодоморів, депортацій і Голокосту (Звернення Президента України Віктора Ющенка до українського народу. – 23 січня 2005//Прес-служба Президента України Віктора	On this day let's commemorate the heroes who died for Victory, martyrs of Nazi and Soviet camps, victims of Holodomor (genocide famine of 1932-33), deportation and Holocaust (Inaugural address of the President of Ukraine Viktor Yushchenko to the Ukrainian people on Independence

Ющенко).

Square. – 23 January 2005//Press
Service of Ukraine's President Viktor
Yushchenko).

Термін „Голодомор” належить до концептуальної сфери української аудиторії та викликає у неї відповідні переживання та емоції. Іншомовний читач/слухач, без уточнення, не вловить змісту цієї реалії. Щодо політичної термінології досить часто виникають складності. Використання для широкого загалу імен і назв вимагає від перекладача значних попередніх (фонових) знань, завдяки яким він може підібрати відповідні терміни. Так, наприклад, якщо для українського адресата є зрозумілими поняття «Освенцім» та «ГУЛАГ», то з метою розуміння даної реалії іншомовним адресатом, у якого ці терміни не викликають ніяких асоціацій, перекладач робить термінологічну заміну «Освенцім» на «Nazi camp», а «ГУЛАГ» на «Soviet camp» (у термінах-замінниках уже присутнє семантичне навантаження).

Ефективність та якісна підготовка політичної промови передбачає продуманість використання експресивних лексичних одиниць і синтаксичних конструкцій, які мають на меті підсилити емоційне сприйняття виступу, завоювати симпатію адресата, викликати в нього почуття співпереживання, заставити його переймати, сприймати та поділяти бажаний для адресанта емоційний стан [15, с. 13].

3.2. Основні прийоми та трансформації при перекладі англійських метафор у політичному дискурсі

Найбільш ефективним засобом відтворення експресивності тексту, безумовно, є метафора. При створенні образів не лише у свідомому, а й у підсвідомому метафора діє на рівні символів у суспільстві, і це суттєво знижує політичну відповідальність оратора за ті чи інші суперечливі висловлювання, оскільки вони по різному можуть трактуватися цільовою аудиторією. Тому при перекладі дуже важливо втримати прагматичну інтерактивну функцію

метафори, таким чином намагаючись відобразити у підсвідомості цільового адресата початковий ефект. Якщо перекладач вдало трансформував метафору, то мета досягнута, і бажана інформація надовго залишиться в пам'яті цільової аудиторії.

Досліджуючи методологію перекладу метафор, зустрічаємо різні підходи до класифікації цього процесу. Так, філолог Скрильник С. В. виділяє наступні підходи до перекладу метафор [46, с. 45]:

- неперекладність метафор, що ґрунтується на думці про неможливість перевираження метафор мовою перекладу, адже кожний лексичний елемент має свої унікальні особливості;
- використання буквального перекладу метафор, що базується на існуванні спільних метафоричних полів для різних культурно-мовних груп;
- підхід, який об'єднує два попередніх: виділення специфічного (відмінного) та загального з контактуючих груп для отримання того “загального”.

Лінгвіст Г. Турі також вивів власний підхід класифікації способів перекладу метафор [46, с. 46]. Відповідно до його методології переклад метафор можна виконувати наступним чином:

- буквальний переклад – пошук прямого відповідника в цільовому тексті (метафоризація) – *metaphor into same metaphor*;
- використання іншої еквівалентної метафори, заміна головної лексеми (ре-метафоризація) – *metaphor into different metaphor*;
- описовий переклад метафори, що може бути реалізований за допомогою перефрази (де-метафоризація) – *metaphor into nonmetaphor*;
- вилучення метафори з тексту, через неможливість знаходження еквіваленту (вилучення) – *metaphor into 0 metaphor*.

Дана класифікація видалася нам досить об'єктивною, лаконічною, простою і цікавою. Відповідно до цього підходу нами були проаналізовані і підібрані приклади перекладу метафор, взятих з промов різних політичних діячів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. Приклади перекладу метафор відповідно до підходу лінгвіста Г.Турі

Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
And we'll continue to do our part to push ref- – more reform efforts forward[3]	І ми й надалі робитимемо свій внесок у просування реформ	(метафоризація) – metaphor into same metaphor
...look for points of common ground , and make progress in the year ahead[2]	пошук точок дотику і досягнення прогресу у прийдешньому році	(ре-метафоризація) – metaphor into different metaphor
We need to be able to break the gridlock that...[2]	Ми мусимо бути здатними вийти з глухого кута , який	(метафоризація) – metaphor into same metaphor
«We have more will than wallet ...» [6]	«Наша воля переважає наш фінансовий достаток .»	(де-метафоризація) – metaphor into nonmetaphor
«It is to make kinder the face of the nation and gentler the face of the world.» [5]	«Щоб зробити обличчя нації та світу добрішим і ніжнішим.»	(вилучення) – metaphor into 0 metaphor
«The economic ills we suffer have come upon us over several decades.»[6]	« Економічні негаразди , які спіткали нас сьогодні, переслідують нас уже протягом кількох десятиліть.»	(ре-метафоризація) – metaphor into different metaphor

«We will make hard choices , looking at what we have...»[9]	«Ми зробимо важкий вибір , дивлячись на те, що у нас є...»	(метафоризація) – metaphor into same metaphor
Now, there will be no misunderstanding, it is not my intention to do away with government [10]	З цього моменту не буде непорозумінь, я не маю наміру розпустити уряд	(де-метафоризація) – metaphor into nonmetaphor
Government can and must provide opportunity, not smother it ; foster productivity, not stifle it...[10]	Уряд може і повинен надавати можливості, а не придушувати їх ; сприяти продуктивності, а не стримувати її...	(метафоризація) – metaphor into same metaphor
5. With the idealism and fair play which are the core of our system and our strength[10]	З ідеалізмом та чесною грою, яка є осовою нашої системи і нашою основною силою	(ре-метафоризація) – metaphor into different metaphor
We will match loyalty with loyalty [2]	На вірність ми відповідатимемо вірністю	(де-метафоризація) – metaphor into nonmetaphor
Today, we affirm a new commitment to live out our nation's promise through civility, courage, compassion and character[3]	Сьогодні ми підтверджуємо нове зобов'язання виконати обіцянку нашої нації через цивілізованість, мужність, співчуття та характер	(де-метафоризація) – metaphor into nonmetaphor

And I can pledge our nation to a goal . [3]	І я можу присягнути нашу націю до мети	(метафоризація) – metaphor into same metaphor
The United States is working across the board to make global institutions more responsive, more effective, and more inclusive [10]	Сполучені Штати працюють за всіма напрямками, щоб зробити глобальні інституції чутливішими, ефективнішими й інклюзивнішими	(де-метафоризація) – metaphor into nonmetaphor
Under the new president of the World Bank, change is already taking root [10]	За нового президента Світового банку зміни вже вкорінюються	(метафоризація) – metaphor into same metaphor
And because the multilateral development banks are among the best tools we have for modern- mobilizing transparent, high-quality investment in developing countries, reforming these institutions can be a game-changer [6]	І оскільки багатосторонні банки розвитку є одними з найкращих інструментів, які ми маємо для сучасної мобілізації прозорого, високоякісного інвестування в країни, які розвиваються, реформування цих установ може кардинально змінити ситуацію	(де-метафоризація) – metaphor into nonmetaphor
...at the same time,	водночас озброюючи її	(вилучення) –

equipping it to better tackle modern-day imperatives, like driving the clean-energy transition, protecting workers, promoting inclusive and sustainable growth[10]	для ефективного вирішення сучасних вимог, таких як стимулювання переходу до використання чистої енергії, захист працівників, сприяння інклюзивному і сталому зростанню	metaphor into 0 metaphor
--	--	-----------------------------

Ще одним з методів, що сприяють найточнішому та найбільш адекватному перекладу, є використання перекладацьких трансформацій.

На думку лінгвіста О. Швейцера перекладацька трансформація – це процес зміни форми перекладу по відношенню до вихідного мовного вираження. Вчений поділяє трансформації на 4 види [46, с. 53]:

1. Трансформації на референціальному рівні. До таких трансформацій належать генералізація, конкретизація, заміна реалій, синекдохічна трансформація, метонімічна трансформація, метафорична трансформація і комбінація поданих трансформацій. До цього виду також включено конверсивну трансформацію та антонімічний переклад;
2. Трансформації прагматичного рівня. На цьому рівні автор пропонує такі прийоми, як заміна реалій або алюзій їх аналогом, що пояснює або інтерпретує переклад, перекладацькі компенсації або заміна одних стилістичних засобів іншими;
3. Трансформації компонентного рівня семантичної еквівалентності, що являє собою використання таких прийомів: заміна морфологічних засобів, заміна синтаксичних засобів, заміна морфологічних засобів синтаксичними, заміна граматичних (морфологічних та синтаксичних) засобів фразеологічними чи лексичними;
4. Трансформації стилістичного рівня. Автор зараховує до цієї категорії компресію (опущення надлишкових елементів, лексичне згортання,

семантичне стягнення, еліпсис) або розширення.

Дослідник В.Комісаров звертає увагу на важливість розмежування понять «еквівалентного» й «адекватного» перекладів. На думку вченого «еквівалентний» переклад передбачає вужче значення та «сенсову» спільність одиниць обидвох мов (оригіналу та перекладу). Натомість «адекватний» переклад забезпечує потрібну повноту міжмовної комунікації у визначених умовах. Лінгвіст зазначає, що «перекладацькі трансформації» – це перетворення, завдяки яким здійснюється перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу у визначеному сенсі.

Комісаров В. поділяє перекладацькі трансформації на наступні рівні [46, с.54]:

1. Лексичний:

- транскрипція або транслітерація;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція).

2. Граматичний:

- синтаксичне уподібнення (дослівний переклад);
- граматичні заміни (заміни форм слова, частин мови, членів речення);
- членування і об'єднання речень.

3. Комплексний або лексико-граматичний

- експлікація (описовий переклад);
- антонімічний переклад;
- компенсація.

Транскрипція або транслітерація – використання слова, що позначає політичну реальію, або кореня цього слова, в написанні цього терміну літерами цільової мови. Це вид перекладу на лексичному рівні, який використовується для відтворення політичної реальії, притаманної лише певній політичній системі, а в інших політичних системах відповідників не існує. Наприклад:

*«У партії Януковича, як у жодній
іншій, існує потужне ядро*

*«Yanukovich's party contains the
largest core of unreconstructed*

непоправних апаратників »

apparatchiks of any party »[11]

Використовується новий для англійської мови термін «apparatchiks» разом з додаванням англійського закінчення множини, що дозволяє відтворити первинну інтенцію, закладену автором.

« These are the indicators of crisis, subject to data and statistics»[7]

« Все це – ознаки кризи, які підтверджуються статистичними даними »

У цьому прикладі лексема «crisis» перекладена транслітерованою, усталеною в українській мові, відповідністю «криза», що є цілком правильною у даному контексті.

Калькування – це вид перекладу лексичних одиниць методом запозичення елементів словосполучень в цільову мову. Підстава та сутність застосування калькування зумовлена наявністю паралелізму лексико-синтаксичних структур в обох мовах (вихідній та цільовій). Прийом калькування досить часто зустрічається при перекладі метафори у політичному дискурсі. Наприклад:

*«...that pits **red against blue**, rural versus urban, conservative versus liberal»[5]*

*«...яка **протиставляє червоних і синіх**, селян і городян, консерваторів і лібералів»*

*«...a story of a **slaveholding society that became a servant of freedom**»[5]*

*«...історія **рабовласницького суспільства, яке стало слугою свободи**»*

*«And you **have changed the face of Congress**, the presidency and the political process itself»[5]*

*«I ви **змінili обличчя Конгресу, президентства і самого політичного процесу**»*

«...America's faith in freedom and

«...віра Америки у свободу і

*democracy was a **rock in a raging sea**»[4]*

*демократію була **скалою** у **бурхливому морі**»*

У вищезазначених реченнях переклади метафор фактично повністю співпадають з оригіналом. Перекладач має змогу застосовувати даний варіант перекладу, оскільки лексичні значення метафор викликають однакові асоціації у носіїв обох мов (оригіналу та перекладу).

Конкретизація – це тип лексико-семантичної трансформації, який полягає у заміні лексеми мови оригіналу на слова/словосполучення з вужчим семантичним значенням у мові перекладу. Серед трансформацій на лексичному рівні така трансформація є однією з найбільш поширених, адже копіює структуру вихідної лексеми, уточнюючи при цьому визначене значення:

*«**We build this nation** to serve its people»[2]*

*«**Ми будуємо цю державу**, щоб служити її народу»*

У даному реченні відбувається заміна абстрактної лексичної одиниці «nation» на більш конкретну – «державу».

*«Over the centuries **through storm and strife**, in peace and in war, we have come so far»[6]*

*«Протягом століть **через випробування і чвари**, миром та війною ми пройшли цей шлях»*

Тут метафора «through storm and strife» була перекладена більш буквально «випробування і чвари» з метою уточнення змісту перекладеного.

Наведемо ще декілька прикладів:

*«.....**this is a tough time** for the economy.»[3]*

*«...це **важкий час** для економіки»*

*«...**ensuring that Britain is once again standing tall in the world**»[3]*

*«...забезпечення того, щоб **Британія знову посіла високе місце у світі**»*

«*We Conservatives understand **the vital symmetry between** government action*»[3]

«*Ми, консерватори, розуміємо **життєво важливий взаємозв'язок** між діями уряду*»

Генералізація – вид трансформації протилежний до конкретизації – це лексико-семантична трансформація, яка полягає у заміні лексеми мови оригіналу на слова/словосполучення з ширшим семантичним значенням у мові

«*Let us give this **capital** back to the people to whom it belongs* »[3]

«*Давайте повернемо цю **державу** людям, яким вона належить* »

перекладу.

У даному прикладі лексема «capital» замінена лексемою «держава». Враховуючи те, що зміст при перекладі не змінився, а навіть уточнився,

«*Our nation is at war **against a far-reaching network** of violence and hatred*»[5]

«*Наша країна перебуває в стані війни **проти тих, хто всюди сіє** насильство і ненависть*»

можемо вважати доцільним використання цього виду трансформації.

Тут лексема «far-reaching» має негативний змістовий відтінок і перекладається «далекосяжний, масштабний». При перекладі цілого речення українською мовою, щоб зменшити негативну конотацію, замінюється видове поняття родовим, і цільовою мовою звучить «хто всюди сіє».

Наведемо ще декілька прикладів:

«*They did not arrive **in brave ships in search of a home for freedom*** »[1]

«*Вони не очікували **знайти тут притулок для своєї свободи***»

«*Let us turn away from the fanatics*

«*Прийшов час відвернутись від*

*of the far left and the far right, from the apostles of bitterness and bigotry, from those defiant of the law, and those who **pour venom into our Nation's bloodstream.***»[1]

*крайніх лівих та правих фанатиків, озлоблених та людино ненависних апостолів, а також від тих хто зневажає закон та намагається **влити отруту в кров нашої Нації.***»

*« In establishing preferences, a nation that was built **by the immigrants of all lands** can ask those who now seek admission*»[2]

*« Встановлюючи преференції, нація, яка була побудована **вихідцями з різних країв**, може запитати у тих, хто зараз прагне стати її частиною»*

Модуляція – це тип лексико-семантичної трансформації, при якому відбувається логічне виведення деяких елементів у тексті перекладу цільовою мовою. Такий прийом вимагає від перекладача розуміння причинно-наслідкових процесів, адекватного відтворення реалій у тексті перекладу.

*« The words have been spoken during rising tides of prosperity and **the still waters of peace***»[8]

«Слова вимовлялися в періоди процвітання і спокою мирного часу»

Лексема «still waters» є фразеологічним зворотом, який перекладається як «непротічна водойма, застій». У цьому прикладі вона має позитивний зміст, показуючи типовість керівництва державою.

Чи, для прикладу, метод модуляції використовується при перекладі фрази «much to repair». При буквальному перекладі не отримаємо очікуваного результату, закладеного у вихідній мові. Влучним рішенням буде розширити значення, використавши метод модуляції: «багато чого потрібно виправити».

Наведемо ще декілька прикладів:

« It is the unintended sick, the hungry family, and the illiterate child. It is

«Це - нещасний хворий, голодна сім'я, неписьменна дитина. Це чоловіки і

men and women, many **without shelter**, with rags for clothing, struggling for survival in a very rich and a very fertile land.»[8]

жінки, **багато з яких без даху над головою**, з лахміттям замість одягу, які борються за виживання на дуже багатій і дуже родючій землі.»

« But we are also going to give all our people, **black and white**, the help that they need to walk through those gates.»[10]

«Але ми також збираємося надати всім нашим громадянам, **незважаючи на колір їх шкіри**, потрібну допомогу, щоб пройти через ці ворота разом»

« And our ship **is moving**. It is moving through troubled and new waters; it is moving toward new and better shores.»[4]

«І наш корабель **не зупиняється, а рухається вперед**. Він прямує по бурхливих і нових водах у напрямку невідомих і кращих берегів.»

Розглянемо граматичний рівень перекладацьких трансформацій.

Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад) – це вид граматичної трансформації, при якому синтаксична структура у мові оригіналу перетворюється на аналогічну структуру в мові перекладу. Лінгвіст В.Комісаров називає цей тип трансформації дослівним або нульовим перекладом.[46, с.54]

« It isn't always perfect — it wasn't always perfect. But working together, the world made some remarkable and undeniable progress that improved the lives of all people » [10]

« Це не завжди ідеально — і не завжди було ідеально. Але, працюючи разом, світ досяг дивовижного й незаперечного прогресу, який поліпшив життя всіх людей »

«We together expanded access to

«Ми разом розширили доступ до

education for millions of children.»[10]

освіти для мільйонів дітей »

« We need to be sure they are used as tools of opportunity, not as weapons of oppression.»[10]

« Ми мусимо бути певні, що вони використовуються як інструмент можливостей, а не як зброя пригноблення »

Граматичні заміни – це тип граматичної трансформації, який полягає у перетворенні граматичної одиниці мови оригіналу на іншу граматичну одиницю мови перекладу. Тобто відбувається зміна частин мови, лексем, словоформ, членів речення.

« If my **name ever goes** down into history it will be for this act and my whole soul is in it.»[3]

«Якщо моє **ім'я колись увійде** в історію, то тільки за цей вчинок, в який я вклав всю свою душу»

« We can do this if **we open our souls** instead of hardening our hearts .»[6]

« Ми зробимо це, якщо **відкриємо наші душі**, а не зачерствіємо серцем»

Як бачимо в цих прикладах, при перекладі часові форми не завжди співпадають. Це пояснюється тим, що у різних мов різні морфологічні норми. Так, для побудови умовного стану в англійській мові використовуємо теперішній час «ever goes», «we open», а в українській мові умовний стан відображається майбутнім часом «колись увійде», «відкриємо».

Інші випадки граматичної заміни демонструють наступні приклади:

« No longer **are we called** upon to get America moving.»[6]

«Ми більше **не повинні** змушувати Америку рухатися»

«We will not, and should not, assume that it is the task of

«Ми не будемо і не повинні вважати, що врегулювання всіх

*Americans alone
to settle all the **conflicts** of a
torn and troubled world.»[9]*

*конфліктів розколотого і
неспокійного світу є
завданням лише американців»*

*«...know too well the price **that is**
paid for liberty.»[9]*

*«...надто добре знають ціну, яку
платять за свободу»*

*«...I will **work to build** a single
nation of justice and opportunity
»[9]*

*«Я буду працювати над побудовою
єдиної нації справедливості та
можливостей »*

Членування речення – це тип граматичної трансформації, при якій синтаксична структура речення у вихідному тексті перетворюється на дві чи більше структур у цільовій мові. Такий метод трансформації застосовується для полегшення сприйняття складнопідрядних речень у мові перекладу.

*«It is time for action—strong,
forward-looking action on the
pending education bills to help bring
the light of learning to every home
and hamlet in America—strong,
forward-looking action on youth
employment opportunity...»[1]*

*«**Настав час** для дій - рішучих,
далекоглядних дій щодо бажаних
законопроектів про освіту, які
допоможуть донести право на
навчання до кожного будинку і села
в Америці. **Настав час** для мужніх,
далекоглядних кроків щодо
можливостей працевлаштування
для молоді...»»*

Об'єднання речень – протилежне до членування – це тип граматичної трансформації, при якій складна синтаксична структура речення у тексті цільової мови утворюється шляхом злиття двох чи більше простіших структур з тексту оригіналу. Наприклад:

*«The war in Viet-Nam has many
faces. There is the face of armed*

*« Війна у В'єтнамі має багато
облич: від збройного конфлікту –*

conflict – of terror and gunfire – of bomb-heavy planes and campaign-weary soldiers» [1]

терору і стрілянини, до важких бомбардувань літаків і втомлених кампанією солдатів »

« The stories of our Nation and of the American Negro are like two great rivers. Welling up from that tiny Jamestown spring they flow through the centuries along divided channels[4]

«Історії нашої нації та афроамериканців подібні до двох великих річок: витікаючи з крихітного Джеймстаунського джерела, вони течуть крізь століття по розділених руслах.»

« Yes, we have entered a new arena. The door has closed behind us. And the old stage has passed into history»[2]

« Так, старі двері зачинились, а ми ввійшли на нову арену. А колишній етап назавжди залишився в історії.»

«And yet we all understand what it is—the spirit—the faith of America. It is the product of centuries»[8]

«І все ж таки ми всі розуміємо, що дух і віра Америки це добуток століть»

Об'єднавши речення, досягаємо кращого сприйняття у тексті цільової мови, переклад стає максимально адекватним.

Розглянемо лексико-граматичний рівень трансформації.

Експлікація (описовий переклад) – це вид лексико-граматичної трансформації, при якій лексична одиниця мови оригіналу замінюється на експлікативне значення у цільовій мові. Такий вид трансформації часто використовується для відображення реалії безеквівалентного слова у вихідній мові. Наприклад:

*«helping people **up and down the country** »[4]*

*«допомагаючи людям **по всій країні**»*

« ...we reject the turtle policy...»[4]

«...ми відкидаємо політику
слабких...»

« ... We've braved the belly of the
beast»[4]

«... Ми вижили в утробі звіра. .»

Компенсація – це вид лексико-граматичної трансформації, при якій втрата фрагменту тексту оригіналу компенсується іншими засобами, граматичними чи лексичними, мови перекладу. Наприклад:

«...Negroes are trapped – as many
whites are trapped – in inherited,
gate-less poverty»[2]

«...Афроамериканці опинилися в
пастці - як і багато білих - в пастці
успадкованої, безпросвітної
бідності»

« Last year's congressional session
was the longest in peacetime
history.»[2]

«Минулорічна сесія Конгресу стала
найдовшою в історії мирного часу»

«Because when a great ship **cuts
through the sea**, the waters are
always stirred and troubled»[2]

«Тому що коли великий корабель
долає море, то води завжди
бурхливі і неспокійні.»

Проаналізувавши вищезгадані витяги з промов політичних лідерів, можна зробити висновок: метафоризація, як один з найефективніших способів впливу в політичному дискурсі, забезпечує функцію концептуалізації суспільної свідомості.

ВИСНОВКИ

Як свідчить історія, ораторське мистецтво було і продовжує бути вагомим детермінантом впливу на аудиторію, її свідомість та світосприйняття. З давніх давен оратори використовували риторичні засоби, в яких слова чи вислови вживалися у переносному значенні. У цьому полягає класичне тлумачення метафори. Згідно з більш сучасним розумінням метафора ґрунтується на когнітивній лінгвістиці: ці художні засоби використовуються не лише в мові, а й відображаються в мисленні. Визначення метафори відрізняється упродовж зміни епох, появи нових мовних шкіл. Проте ці всі тлумачення мають спільне «ядро»: метафора – це перенесення ознак одного предмета чи явища на інший.

Оскільки тлумачень терміну «метафора» є немало, то зустрічаємо і багато класифікацій цього художнього засобу. Лінгвісти розділяють метафори: за структурою – на прості, розгорнуті; за морфологічною структурою – на дієслівні, прикметникові, іменникові; за семантичним значенням – на номінативні, образні, когнітивні, генералізуючі; за функціонуванням – на різку метафору, стерту метафору, метафору-формулу, композиційну метафору, реалізовану метафору; на антропоморфну, природоморфну, соціоморфну; на структурні, орієнтаційні, онтологічні (Лакофф і Джонсон) тощо.

Метафоризація – це процес, при якому певна лексема замінюється іншою, утворюючи завдяки когнітивним механізмам новий контекст. У цьому процесі головним елементом лінгвісти вважають порівняння. Метафоричний процес ґрунтується не лише на свідомості чи підсвідомості людини, але й також на її рефлексивних здібностях та накопичених нею знаннях.

Метафора є визначним та вагомим інструментом збагачення мови, а також ефективним засобом для відображення нових реалій. Політична метафора має значний функціональний потенціал, який включає номінацію, комунікацію, вплив на свідомість та, врешті, спонукання до дій кінцевого споживача політичного дискурсу. Політична метафора спрощує мовлення, зменшує дистанцію між промовцем та аудиторією, створює привабливий образ оратора, апелює до загальнолюдських цінностей, сприяє об'єднанню та згуртованості народу у спільній боротьбі. Правильно підібраний, у тому числі й

правильно відтворений (перекладений) цей художній засіб є запорукою успішної промови політика. Метафора є одним з визначних засобів досягнення головної мети політичного дискурсу, а саме – переконання аудиторії з метою здобуття та утримання влади. Аналіз промов політичних лідерів, здійснений у нашому дослідженні, дає підставу стверджувати, що вислови, які містять метафоричні фрази, є більш інформативними у порівнянні з буквральними. Такі фрази дозволяють зробити акцент на найбільш важливих, з точки зору суб'єкта політичного дискурсу, ознаках реалії.

Метафора є доволі складним явищем як для дослідження, так і для перекладу. Сьогодні перед перекладачем з'являється низка труднощів, для подолання яких потрібно застосувати не лише знання з перекладознавства, але й фонові знання, які допомагають повною мірою відобразити метафору мовою перекладу.

При перекладі метафори у тексті політичного дискурсу фахівці використовують різні способи (калькування, заміна, описовий переклад, уточнення, опущення тощо) та трансформації. Як показує практика, вибір правильного еквівалента (метафоризація) є надзвичайно важливим при перекладі метафори, оскільки він повинен якомога точніше передати сенс метафори, яка була використана у вихідній мові. Крім сенсу важливо також зберегти й образ метафори, оскільки саме він відображає наміри оратора, навіть якщо вони приховані. Наступний доцільний метод передавання метафори – це заміна метафори у мові оригіналу на іншу метафору (реметафоризація), яка характерна для мови перекладу, зі збереженням змісту. Якщо неможливо використати метафоризацію чи реметафоризацію, то слід застосувати часткові заміни на лексичному чи морфологічному рівнях (деметафоризація), намагаючись хоча б частково зберегти оригінальний текст. Метод деметафоризації, звичайно, є найменш бажаним, оскільки в процесі перекладу відбуваються найбільші втрати. Використовуючи цей прийом, перекладач ризикує «загубити» початковий намір оратора. Деметафоризація робить текст менш емоційним та менш експресивним, зменшуючи, таким чином, силу впливу на адресата, а, значить, змінюючи мету політичної промови. Цей вид

трансформації слід застосовувати лише при умові повної відсутності інших варіацій перекладу.

Отож, дослідження різних способів перекладу та видів перекладацьких трансформацій, які використовуються для відображення політичної метафори, зважаючи на її маніпулятивний характер, залишаються доволі актуальними та перспективними.

Список використаних джерел

1. Античні поетики. Арістотель. Поетика. Псевдо-Лонгій. А8І Про високе. Гораций. Про поетичне мистецтво / Упоряд. М. Борецький, В. Зварич. – К.: Грамота, 2007. – 168 с.
2. Бондаренко О. М. Оцінювальна лексика в сучасному політичному дискурсі / О. М. Бондаренко, О. К. Литвиненко. – Запоріжжя: Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки., 2014. – С. 170-175.
3. Бурячок А. А. Формування спільного фонду соціально-політичної лексики східнослов'янських мов. Київ : Наук. думка, 1983. 247 с.
4. Бутова І. С. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. С. 232 – 238.
5. Василенко А. Р., Статкевич Л. П. Теоретичні аспекти метафори як засобу впливу в мас-медійному дискурсі. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика Том 33 (72) № 5 Ч. 1 2022, С 108-114
6. Васильєва А.А. Метафора у сфері сучасної англійської політичної комунікації: перекладацький аспект (на матеріалі передвиборчих промов політиків США): магіст. дис. / Полтавський університет економіки і торгівлі. 2020. 106 с.
7. Васік Ю. А. Ритмічна обумовленість комунікативної стратегії політичної промови / Ю. А. Васік // Новітня філологія. – Миколаїв: МДГУ, 2005. – №2 (22). – С. 116-117.
8. Гаврилюк А. П. Метафора, її природа та роль у мові та мовленні. Вісник НТУУ «КПІ». Серія: Філологія. Зб. наук. праць. Київ : 2013. С. 29 – 33.
9. Горіна О. В. Когнітивно-комунікативні характеристики американського електорального дискурсу республіканців : автореф. дис. ... канд.філол.наук : 10.02.04. Харків, 2008. 23 с.
10. Гуменна І. Асоціативно-експресивні засоби англійського масмедійного дискурсу. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія: філологія (мовознавство). 2014. № 20. С. 172–179.

- 11.Газда Ї., Лазурова Н.О. Політичний дискурс: функції слова в політичному мовленні (на матеріалі української та чеської мов). Мовознавство. Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. 2011. Випуск 16. С. 38–43.
- 12.Діденко М. О. Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця 20 століття) / М. О. Діденко. – Одеса, 2001. – С 19.
- 13.Доній Т. Метафоризація політичного тексту: виклики для перекладача та методи вирішення проблеми. Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 70, том 1, 2023. С. 211-216.
- 14.Дорофєєва М. С. Особливості самопрезентації суб'єкта в політичній промові. Проблеми семантики слова, речення та тексту. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2004. 205 с.
- 15.Жуковець Г.Л. Лінгвориторичні особливості сучасного лейбористського дискурсу Великої Британії: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / - КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 21 с.
- 16.Звернення Джона Маккейна на Національному з'їзді членів республіканської партії. – www.ua-reporter.com.ua.
- 17.Звернення президента України Віктора Ющенко до українського народу під час інавгурації. – 23 січня 2005. – www.yuschenko.com.ua.
- 18.Каратінцева К. П. Концептуальна метафора у промовах Дональда Трампа. № 79 (2019): Південний архів (філологічні науки). с. 76-79.
- 19.Кіс Т.Є. Формування метафоричної парадигми у процесі еволюції базової метафори. Мовознавство. 2000. № 4–5. 52–60 с.
- 20.Коваль Н. Є., Кішко Х. Принципи метафоричної актуалізації фінансової неспроможності в сучасній англійській мові // European scientific congress.

Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Madrid, Spain. 2023. Pp. 285-292.

21. Коваль Н. Є., Процишин Т. Метафора як лексико-семантичний спосіб творення термінів сфери менеджменту // Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2023. Pp. 411-419.
22. Кондратенко Н.В. Типологія мовленнєвих жанрів українського політичного дискурсу / Н.В. Кондратенко // *Studia Philologica*(Філологічні студії) : зб. наук. пр. / редкол.: І.Р. Буніятова (голов. ред.), Л.І. Белєхова, О.Є. Бондарева [та ін.]. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. – Вип. 9. – С. 72– 81.
23. Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності: Монографія. Одеса: Чорномор'я, 2007. 156 с.
24. Конєпуд Н.І. Про природу і механізми метафоричного процесу Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка. Електронний ресурс. – Режим доступу:http://www.rusnauka.com/SND/Philologia/2_konepud%20natalija.doc.ht
25. Кравець Л. В. Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст. / Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 416 с.
26. Кудрявцева Л. О. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу. Київ, 2005. 66 с.
27. Кухарчук І. О. Мовні особливості сучасного політичного дискурсу (на матеріалі публічних виступів Олега Ляшка) / І. О. Кухарчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2018. - Вип. 33(1). - С. 45-47.
28. Літературознавчий словник-довідник . – 2-ге вид., випр., допов. – Київ: Академія, 2007. 751 с.
29. Максютя А.В. Імідж політика VIA політичне інтерв'ю. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2009. № 5.

С. 417–421. ULR: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natural/Nvynu/filolog/2009_5/R7/Maksyuta.pdf

30. Овсієнко А. С. Метафора в сучасному мовознавстві: тлумачення та класифікація // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2018. Вип. 32(3). С. 105-110.
31. Одинецька Л.В. Роль метафори в засобах масової інформації <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13506/Odynetska%20L..PDF;jsessionid=1C0A04443F82AE261F1CB604482418FD?sequence=1>
32. Пастернак Т.А. Метафоричність у політичному дискурсі. Закарпатські філологічні студії/ Ужгородський національний університет. Випуск 28, Том 1, 2023. С.140-145.
33. Петренко В. В. Політична мова як засіб маніпулятивного впливу / В. В. Петренко. Київ: Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка, 2003. С. 157.
34. Підгрушний, В.А. Особливості політичного дискурсу в сучасній лінгвістиці. Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2015, 2(4), 248-251 с.
35. Політичний дискурс: особливості та функції. [Електронний ресурс] / – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/6987/1/00molpdo.pdf>
36. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. К.: Генеза, 1997. 792 с.
37. Потебня, Олександр. Естетика і поетика слова : збірник / Олександр Потебня. – Київ: Мистецтво, 1985. – 301, [1] с. – (Пам'ятки естетичної думки)
38. Пустовіт Л. О. Засоби вираження метафори [Електронний ресурс] / Л. О. Пустовіт. – Режим доступу : kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine11-3.pdf (10.11.2023)
39. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду

- українського масово інформаційного дискурсу): Автореф. дис. ... д-ра. філол. наук: 10.01.08 / КНУ ім. Тараса Шевченка. К., 2003. 32 с.
- 40.Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики / уклад.: А. П. Мартинюк. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.
- 41.Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980.
<http://sum.in.ua/s/metafora>
- 42.Соломчук О.В. Метафора і метонімія як засоби творення образності. «English for Specific Purposes». Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. С.136-145.
- 43.Статична та динамічна метафора в сучасному українському політичному дискурсі. <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1079>
- 44.Тимошенко Ю.В. Вирішальний вибір України // Daily Times. – www.tymoshenko.com.ua.
- 45.Тищенко О. М. Метафора Євгена Маланюка. – Київ, 2004 – 141 с.
- 46.Ткач В.О. Метафора в англійських текстах політичних промов та способи її перекладу українською мовою: магіст. дис./ КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 127 с.
- 47.Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс. Першоджерела комунікативної філософії. Київ : Либідь, 1996. С. 84–91.
- 48.Чадюк О. М. Культурологічні й метафоричні аспекти виборчої кампанії. Система і структура східнослов'янських мов. Київ, 2003. 239 с.
- 49.Чупровська В. Р. Структурно-семантична характеристика та переклад метафоричних конструкцій в англійських текстах політичної тематики. НТУУ КПІ ім. Сікорського, Київ: 2021 рік Режим доступу : <http://www.ktpam.kpi.ua/sites/default/files/img/%20%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>
- 50.Шульженко А.С. Фразеологізми на позначення відчуттів людини в українській, англійській та французькій мовах: структурний і семантичний аспекти. – Вінниця, 2020. 38 с.

51. Ясинецька О. А. Нові метафори американського політичного дискурсу та їх переклад українською мовою. Київ : наук. журнал. 2007. С. 332 – 338.
52. Bally Ch. Le langage figure. Traite de stylistique francaise / 1er vol. 2 nde edition. Paris : Librairie c. Klincksieck, 11, Rue De Lille, 1909. P. 184–202. 187 p.
53. Chi L. The Linguistics of Mass Persuasion: How Politicians Make “Fetch” Happen (Part I) [Електронний ресурс] / Luu Chi // Daily. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://daily.jstor.org/the-linguistics-of-mass-persuasion-how-politicians-make-fetch-happen/>.
54. Davidson D. What Metaphors Mean. Reprinted in Inquiries Into Truth and Interpretation / D. Davidson. – Oxford, Oxford University Press, 2012. 111-115
55. Fowler F. Language in the News. Discourse and Ideology in the Press / F. Fowler. – London: Routledge, 1991. – p. 254.
56. Habermas Jurgen, The Theory of Communicative Action – Boston : Beacon Press, 1981.
57. Korotun O. O. Evaluation semantics in person nominations / O. O. Korotun., 2001. p. 86–92.
58. Lakoff, G. & Johnson, M. Metaphors We Live by. Chicago : University of Chicago Press. 1980. 242 p.
59. Linguistic Manipulation Means in English Political Discourse, Liliya S. Polyakova, Yulia V. Yuzhakova, Tatyana Yu. Zalavina, Natalya V. Dyorina, Volume 9 / Issue 33, 2020 – p. 27-36.
60. Metaphors in American Politics Your guide to political metaphors used in American media – Andrew J. Gallagher, Ph.D. <http://www.politicalmetaphors.com/>
61. Nordlund M. Linguistic Manipulation: An Analysis of How Attitudes are Displayed in News Reporting / M. Nordlund., 2003. – p. 41.
62. Reddy M. J. The conduit metaphor - a case of frame conflict in our language about language// Metaphor and Thought / M. J. Reddy. - Cambridge: Cambridge University Press, 1979. -P. 284-324.

63.Schröter M. Vom politischen Gebrauch der Sprache. Wort, Text, Diskurs / Eine Einführung / Melani Schröter Melani, Björn Carius. Frankfurt am Main : Peter Lang

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Boris Johnson's final speech as Prime Minister: 6 September 2022.
<https://www.gov.uk/government/speeches/boris-johnsons-final-speech-as-prime-minister-6-september-2022>
2. Boris Johnson's first speech as Prime Minister
<https://www.gov.uk/government/speeches/boris-johnsons-first-speech-as-prime-minister-24-july-2019>
3. First Inaugural Address of William J. Clinton; January 20, 1993
https://avalon.law.yale.edu/20th_century/clinton1.asp
4. Full text: 2017 Donald Trump inauguration speech transcript
<https://www.politico.com/story/2017/01/full-text-donald-trump-inauguration-speech-transcript-233907>
5. Inaugural Address by President Barack Obama.
<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/01/21/inaugural-address-president-barack-obama>
6. Inaugural Address by President Joseph R. Biden, Jr.
<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speechesremarks/2021/01/20/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/>
7. Inaugural address of the President of Ukraine Victor Yushchenko to the Ukrainian people on Independence Square. – 23 January 2005. –
<http://virsky.com/speech.htm>
8. John McCain Address to the Republican National Convention. –
<https://www.theguardian.com/world/2000/aug/01/uselections2000.usa4>
9. President George W. Bush's Inaugural Address
<https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html>
10. Remarks by President Biden Before the 78th Session of the United Nations General Assembly, United Nations Headquarters. New York
<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches->

remarks/2023/09/19/remarks-by-president-biden-before-the-78th-session-of-the-united-nations-general-assembly-new-york-ny/

11. Ukraine's watershed election // Daily Times. –

<https://www.project-syndicate.org/commentary/ukraine-s-watershed-election-2006-03>

SUMMARY

The relevance of our research lies in the fact that the use of metaphor in political discourse texts is an important and widely used method of emphasizing and expressing certain views and realities, which is used by many politicians. And the translation of metaphorical constructions from the original language to the target language requires the translator to have a full understanding of all aspects of working with these artistic means.

The **object** of the study is metaphors in the English texts of political discourse. The **subject** of the study is the features, main techniques and transformations in the translation of English political metaphors.

The purpose of the study is to analyze the functioning of metaphor in texts of political discourse and the methods of translating metaphorical expressions from the original language (English, in our case) to the target language (Ukrainian).

To achieve this goal, the following **tasks** should be solved:

- consider approaches to the interpretation of the concept of "metaphor" and its classification;
- find out the nature and mechanisms of the metaphorical process;
- reveal the concept of "political discourse" and define its main functions;
- to investigate linguistic means of influence in political discourse, in particular the role of metaphor in it;
- to analyze linguistic and cultural features, main techniques and transformations in the translation of English metaphors in political discourse.

The **theoretical significance** of the study can be defined as a contribution to the further study of issues of English political discourse; to the analysis of the features of the translation of metaphors, as the possibility of using the results obtained for further analysis of texts of political discourse or political speeches.

Practical significance. The results of the study can be used by teachers and students to study such disciplines as "Practical Course (of Translation) of the English Language", "Comparative Grammar", "Stylistics".

Metaphorization is a process in which a certain lexeme is replaced by another, creating a new context due to cognitive mechanisms. Linguists consider comparison to be the main element in this process. The metaphorical process is based not only on the consciousness or subconsciousness of a person, but also on his reflective abilities and accumulated knowledge.

Metaphor is a significant and powerful tool for enriching language, as well as an effective means of reflecting new realities. Political metaphor has significant functional potential, which includes nomination, communication, influence on consciousness and, ultimately, incitement to action of the end consumer of political discourse.

Political metaphor simplifies speech, reduces the distance between the speaker and the audience, creates an attractive image of the speaker, appeals to universal values, promotes the unification and cohesion of the people in a common struggle. Correctly selected, including correctly reproduced (translated), this artistic means is the key to a successful speech by a politician. Metaphor is one of the significant means of achieving the main goal of political discourse, namely, persuading the audience in order to gain and maintain power. The analysis of speeches of political leaders carried out in our study gives grounds to assert that statements containing metaphorical phrases are more informative than literal ones. Such phrases allow us to emphasize the most important, from the point of view of the subject of political discourse, features of reality.

When translating a metaphor in a political discourse text, experts use various methods (trampling, substitution, descriptive translation, clarification, omission, etc.) and transformations. As practice shows, choosing the right equivalent (metaphorization) is extremely important when translating a metaphor, since it must convey the meaning of the metaphor that was used in the source language as accurately as possible. In addition to the meaning, it is also important to preserve the image of the metaphor, since it is it that reflects the speaker's intentions, even if they are hidden. The next appropriate method of transferring a metaphor is replacing the metaphor in the original language with another metaphor (remetaphorization), which is characteristic of the target language, while preserving the content. If it is

impossible to use metaphORIZATION or remetaphORIZATION, then partial replacements at the lexical or morphological levels (demetaphORIZATION) should be applied, trying to at least partially preserve the original text.

DemetaphORIZATION makes the text less emotional and less expressive, thus reducing the power of influence on the addressee, and, therefore, changing the purpose of the political speech. This type of transformation should be used only in the complete absence of other translation variations.

Therefore, the study of various translation methods and types of translation transformations used to reflect political metaphor, given its manipulative nature, remains quite relevant and promising.